

1/2020

leden
únor
březen

IV . ročník

ZHOŘ

ART

Populárně vědecký a odborný občasník
zaměřený na kulturu, umění a výtvarnou pedagogiku

Vydává **spolek přátel umění Dr. Igora Zhoře**
ve spolupráci s uměleckými spolky ČR a osobnostmi VIP s bohatými zkušenostmi
na poli a kolbištích kulturní fronty

© ART – TISK ŠUMICE 2020

ZHOŘ art

Populárně vědecký a odborný
občasník zaměřený na kulturu,
umění a výtvarnou pedagogiku

Vydává

Spolek přátel umění prof. Dr. Igora Zhoře

Elektronický časopis určený pro příznivce a sympatizanty učení J. A. Komenského, výt. pedagoga Dr. Igora Zhoře a pro milovníky umění časů blahé paměti. Časopis je nezávislý a jeho obsahem jsou pouze nepopíratelná a nezvratitelná fakta, vycházející z doložitelných historických a dějepisných skutků a pravd založených na logice a racionální věcné argumentaci. Nevyhýbá se aktualitám a problematice současnosti. Časopis vychází v programu PDF.

Adresa redakce:

68731 ŠUMICE 110, okres Uherské Hradiště
Telefon (mobil): 723 920 492; 603 98 45 69

Príspevky od vybraných dopisovatelů, přihlášky k účasti na diskuzích..., lze redakci zasílat po telefonické dohodě nebo na e-mail adresu:

Zhor Art <zhor-art@outlook.com>

Uveřejněné obrazové i textové materiály využívají povolených webových stránek, soukromé sbírkové archivy a knihovny se souhlasem jejich majitelů

Členové redakce:

Lumír Stehlík – redaktor literární rubriky

Alena Klímová - Brejchová – spisovatelka, básnička,

Vladimír Pospíšil – redaktor - výtvarný teoretik,
Vladimír Kadrla – malíř;

Bo.A. Irena Goldfinch – Edinburgh, Londýn,
zahraniční zpravodajství z oblasti kultury ;

Šéfredaktor:

Paed.Dr. Oldřich Páleníček, dr.h.c.

Časopis vychází zdarma, šíření e-mailem povoleno, kopírování zapovězeno!

OBSAH čísla 1/2020

ročník čtvrtý

LEDEN – ÚNOR - BŘEZEN

KALENDÁRIUM

EDITORIAL

V KORONAEKOLOGICKÉM ZAMYŠLENÍ

Marek Stoniš, Vladimír Pospíšil, Oldřich Páleníček

VSTUP DO STUDIA

TEORIE VÝTVARNÉHO UMĚNÍ

VÝZNAM ESTETICKÉHO VNÍMÁNÍ

Filosofie zrodu talentu - Oldřich Páleníček

SVĚT LITERATURY- prózy a poezie

ENTARETE KUNST socialistické poezie:

NEZVAL, NEUMANN, NECHVÁTAL, TOMAN,

HORA... Oldřich Páleníček

ROMANTISMUS – REALISMUS – Lumír Stehlík

POEZIE LUMÍRA STEHLÍKA

OSOBNOSTI

JIŘÍ CHADIMA

SLOVO A ČAS

HAGIBOR – Alena Klímová Brejchová

JOŽA UPRKA – 80.výročí in mem.

130 let od nar. KARLA ČAPKA

170 let od narození T.G.M.

MARIÁNSKÝ SLOUP na Star.nám.v Praze

200.výr.nar.BOŽENY NĚMCOVÉ

VÝSTAVY – KONCERTY

STÁTNÍ OPERA V PROMĚNÁCH ČASU – PRAHA

VÝSTAVY V PAŘÍŽI, LONDÝNĚ A EDINBURGU

Výtvarné postřehy Ireny Goldfinch

ŠKOLA MLADÝCH GRAFIKŮ

KOLÁŽ – druhá část - Oldřich Páleníček

ČESKÁ GRAFIKA

DANA PUCHNAROVÁ - soupis EXL- VI.Pospíšil

TISKOVÉ ZPRÁVY

VÍDEŇ – DÓM SV.ŠTĚPÁNA

a osud gen. Milana R.Štefánika – VI.Pospíšil

Z NAŠEHO ARCHIVU

SBÍREK A KNIHOVNY

FOTOSTŘÍPKY Vladimíra Pospíšila

V PŘÍŠTÍCH ČÍSLECH:

Ludvík van Bethoven- 250 let od narození

Alfons Mucha – 160 let od narození

100 let čs.státní vlajky

Redakční uzávěrka příštího čísla ZHOŘ

ART č.2. - ročník IV., je 15. června 2020

Na přání některých našich čtenářů - výtvarníků – grafiků, nebude umělecká tiskárna zatím rušena, jak bylo v minulém čísle č.4/ 2019 avizováno.

KALENDÁRIUM

LEDEN

1.1.1956 – založena Státní filharmonie Brno

4.1.1896 – první koncert České filharmonie v Rudolfinu řídil Antonín Dvořák

4.1.1846 – * JAN KARAFIÁT, čs. spisovatel - **BROUČCI** (1876) pohádka
Jedno ze základních děl české dětské literatury

5.1.1921 - * FRIEDRICH DÜRRENMATT – švec. Spisovatel

5.1.2018 - + MARIÁN LABUDA – český herec

7.1. 1911 - * ZDENĚK JIROTKA – čs. spisovatel

8.1.1896 - + PAUL VERLAINE – franc. „prokletý“ básník

10.1.1821 - * JANKO MATUŠKA, slovenský básník

12.1.1876 - * JACK LONDON, americký spisovatel

12.1.1861 - + VÁCLAV HANKA – čs. spisovatel a národopisec – badatel

12.1.1856 - + LUDOVÍT ŠTÚR – slovenský buditel, zakladatel slovenského literárního jazyka

14.1.1896 - * KAREL SVOLINSKÝ - malíř a grafik

18.1.1936 - + RUDYGARD KIPLING – angl. spisovatel

26.1.1886 - * VOJTĚCH PERNICA - malíř Valašska, valašských dřevěnic a krajiny

27.1.1756 - * WOLFGANG AMADEUS MOZART, rakouský hud. skladatel

22.1.1941 - + FRANTIŠEK KŘIŽÍK – čs. elektrotechnik a vynálezce

---

23.1.1976 - + **PAUL ROBESON** – amer. zpěvák

23.1.1891 – byla založena Československá akademie věd

27.1.1901 - + **GIUSEPPE VERDI** – italský hud. skladatel

27.1.2006 - + **ANTONÍN MOSKALYK** – čs. režisér

29.1.1901 - + **JULIUS ZEYR**, český básník - pravděpodobně nazarenista
31.1.1901 byl JULIUS ZEYR jako první pohřben na SLAVÍNĚ v Praze

29.1.1866 - * **ROMAIN ROLLAND** – franc. spisovatel

ÚNOR

2.2 1826 – premiéra první české opery „DRÁTENÍK“ a scénické hudby ke hře J.K.Tyla „FIDLOVAČKA“. Zde poprvé zazněla vlastenecká píseň „KDE DOMOV MŮJ“, z níž se zrodila čs. hymna – hudba od FRANTIŠKA ŠKROUPA, text – JOSEF KAJETÁN TYL

3.2. 1926 – byl jazyk československý ustanoven jako jazyk státní

4.2. 1773 – * **JOSEF MYSLIVEČEK** - čs.hud. skladatel

5.2.2019 - + **VÁCLAV VORLÍČEK** – český filmový režisér a scenárista.

7.2.1951 - * **MIROSLAV DONUTIL** – herec ND

9.2.1881 - + **F. M. DOSTOJEVSKIJ**, ruský spisovatel

10.2.1961 - + **JAKUB DEML** – čs, prozaik

14.2.1921 - * **VLADIMÍR THIELE** – čs.spisovatel a novinář

15.2. 1831 - * **JOSEF HLÁVKA**- čs.stavitel,zakladatel české akademie věd a studentských kolejí.

17.2.18256 - + **HEINRICH HEINE** – něm. básník

18.2.1546 - + **MARTIN LUTHER** - - zakladatel německého protestantismu – reformátor

18.2.1900 - * **HUGO HAAS** – divadelní a filmový herec
a režisér

19.2.1929 - * **OLDŘICH DRAHOTUŠSKÝ** – ak.sochař a restaurátor

20.2.1941 - + **FRANTIŠEK KYSELA** – čs. malíř, grafik a autor státní vlajky a znaku

21.2.1846 - * **SVATOPLUK ČECH** – čs. básník, prozaik a novinář

22.2.1991 - + **LADISLAV FIALKA** – čs.tanečník, mim a režisér

24.2.1921 - * **LUDVÍK AŠKENAZY** – čs. spisovatel

25.2. 1841 - + **AUGUST RENOIR** – franc.malíř

26.2.1986 - + **KAREL VLACH** – čs.skladatel a kapelník

26.2.2011 - † **ARNOŠT LUSTIG** – český spisovatel

BŘEZEN

1.3. 1971 - † **FRANTIŠEK HRUBÍN** - čs.básník, prozaik a dramatik

1.3.2020 - † **JAN VYČÍTAL** - český zpěvák, textař, karikaturista
a autor kreslených vtipů

1.3.1886 - * **OSKAR KOKOŠKA** – rak.malíř, grafik a spisovatel

---

2.3.1824 - * **BEDŘICH SMETANA** – čs.skladatel, zakladatel české národní hudby

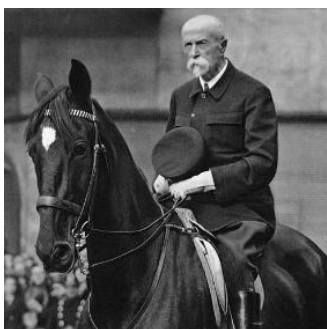
3.3.1871 - + **MICHAEL THONET**, rakouský zakladatel průmyslu ohýbaného nábytku

4.3.1861 - * **FRANTIŠEK ONDRŮŠEK** – významný malíř – portrétista mnichovské školy

5.3. 1851 - * **VÁCLAV BROŽÍK** – čs. malíř

6.3. 1475 - * **MICHELANGELO BUONAROTTI**, it. renesanční sochař , malíř,
architekt a básník

6.3. 1990 – Česká národní rada vydala zákon o změně názvu republiky na **ČESKÁ REPUBLIKA**

7.3. 1851 - * **T.G.MASARYK** - první president ČSR

7.3.1876 - + **FRANTIŠEK BENDA** – čs.skladatel a houslista

8.3.1950 - + **JAROSLAV KOCIÁN** – houslový virtuos, skladatel a pedagog

8.3.1942 - * **JAN VYČÍTAL** - český zpěvák, textář, karikaturista a autor kreslených vtipů.

9.3. 1851 - * **AMERIGO VESPUCCI** – it. mořeplavec („Nový svět“
pojmenován podle jeho křestního jména)

10.3. 1861 - + **TARAS ŠEVČENKO** – ukrajinský básník

10.3.1940 - + **MICHAL AFANASJEVIČ BULGAKOV** - ruský spisovatel a dramatik

12.3.1916 - + **MARIE VON EBNER-ESCHENBACH** – rak. spisovatelka

12.3.1915- * **JIŘÍ MUCHA** – čs. spisovatel (syn slavného secesního malíře Alfomse Muchy)

16.3. 1961 - + **VÁCLAV TALICH** – čs. dirigent

16.3.1930 - * AŤKA JANOUŠKOVÁ, vlastním jménem Vlasta Janoušková,
† **7.března 2019. Česká herečka, dabérka a zpěvačka**

17.3.1896 - * **JOSEF SUDEK** – význ.čs. fotograf

17.3.1901 – **ANNA HONZÁKOVÁ** – první čs. žena, která získala doktorát medicíny

17. 3. 2018 - + **ZDENĚK MAHLER** – český spisovatel, scénárista, režisér, historik

24.3.1896 - * **FRANTIŠEK TICHÝ** – český malíř, ilustrátor, grafik a jevištní výtvarník. Patřil k významným osobnostem české výtvarné avantgardy 20. století. V jeho díle má důležité místo malba a grafika s cirkusovou tematikou, která v sobě nesla hlubší podtext spojený s autorovými úvahami o podstatě umělecké tvorby, smyslu života, osudu člověka a jeho existenci.

24.3.1895 - * **BOHUSLAV FUCHS** – čs. architekt – funkcionalista

24.3.1905 - + **JULES VERNE** – franc. spisovatel

27.3.1946 - + **GABRIELA PREISOVÁ** – čs.spisovatelka (Gazdina roba – Její pastorkyňa)

30.3.1746 - * **FRANCISCO JOSÉ DE GOYA Y LUCIENTES** – španělský malíř

31.3.1901 – První provedení Dvořákovy opery **RUSALKA** v ND

31.3.1885 - * **VÁCLAV VILÉM ŠTECH** - čs.historik umění a teoretik, kritik a publicista, profesor Akademie výtvarných umění v Praze

V letech 1924–1930 přednášel nauku o slohu na uměleckoprůmyslové škole v Praze, roku 1927 se habilitoval jako docent.^[3] Od roku 1930 do roku 1939 působil jako mimořádný profesor dějin umění AVU. V letech 1931–1934 byl redaktorem edice Umění v obrazech. Na počátku války byl zatčen a do roku 1942 vězněn v koncentračním táboře Buchenwald.

EDITORIAL

Vážení a milí čtenáři,

těžko si lze představit, že vše to, co se děje mimo hranice naší vlasti – se nás netýká. Vzájemné ekonomické, hospodářské, politické, bezpečnostní (vojenské), sportovní a kulturní propojení všech zemí a národů celého světa je tak silné, že „*hrát si na vlastním písečku*“ znamená v dnešní době spíše sebevraždu, než uhájení vlastní identifikace – vedoucí k blahobytné samostatnosti.

Nejzářivější příklad oné propojenosti je patrný v přirozeném sdílení společného klimatu naší planety a v našem vztahu k jeho ochraně v zájmu našeho zdraví. Všichni dýcháme jeden společný vzduch, jeden kyslík – ať žijeme v Austrálii, nebo třeba v Grónsku... O tuto skutečnost pečují neskutečně mnoho profesionálních i neziskových mezinárodních přírodovědeckých a zdravotních ústavů a organizací. Jim všem je společná starost o naše zdraví a v podstatě o přežití lidstva v kritických časech. Jak je nám všem známo, v současné době prochází naše planeta a veškeré lidstvo mnoha krizemi a je jich tolik, že si ani jejich hrozivé nebezpečí nedokážeme představit. „Na pořadu dne“ vyvstává otázka jak se ubránit zlu, kterým nás může příroda ale sám člověk jako takový překvapit. Tyto otázky a odpovědi nám předkládá naše svědomí, ale také komunikační prostředky, jejichž informační cesty mají různé formy přednesu. Jsou pravdivé ale i lživé, jsou propagandistické i klamavé a bulvární a mnohdy záměrně utajují to, co by měl vědět každý. Podle toho se také formuje tzv. společenská etika, která se ve vztahu k přírodě a ke klimatu odráží a je nejvíce viditelná u „sluníčkářů“, zelených vizionářů ... a jejich vztahu k naší rodičovské, babičkovské stárnoucí generaci. **O ČEM ASI DNES BUDU PSÁT?** (Táži se sám sebe!)

A na mysli mám odpověď, jak vybruslit z Gretiných tenat, které nám štrikuje se svou ještě školou povinnou dětskou generací. **Co to má společného s estetikou a s uměním?** (*Čtenář pozná v závěru textu*).

V duchu si říkám, že má Greta vlastně pravdu, ale kdyby ji neházela na hlavu každému – snad bych jí to prominul a přiznal logiku jejích závěrů...Zodpovědnost máme totiž všichni. Na pomoc si proto беру text článku šéfredaktora časopisu **REFLEX, Marka Stoniše**, i když není on sám zcela po mém gustu. Ale má pravdu!! Teď se trefil do černého. Ono se skutečně asi jen blábolí na těch konferencích, ale zelené plíce planety hynou čím dál rychleji, antarktida se rozpouští jako sádlo na pánvici, Austrálie hoří v plamenech a její zvířata hynou po milionech, moře je zaplaveno odpadky, v laboratořích rodí se biologické zbraně a unikne-li nějaký ten koronavirus (SARS-CoV-2) – co na tom? Z osmi miliardové lidské populace zbude nakonec po pandemii jen slabá miliarda oligarchů a ta se bude mít už konečně OK. To se může stát!!! Co to má společného s estetikou? (Tedy myslím s **mravním chováním – to je také součástí krásna!!!**). Nicméně obracím stránky časopisu **REFLEX** a nevycházím z údivu, co vlastně na naši generaci **Greta Thunbergová** upletla.

A přitom jsme udělali maximum, jsou to naše děti a máme je rádi, přejeme si všichni (**bohatí i chudí vzájemně**), aby se zejména ona a naši potomci měli lépe než my...Určitě děláme chyby, ale v tom hektickém technickém rozvoji a zrychlené genezi lidstva kdo nedělá kopance? Ano, jsme jejich rodiče, jsme ale také generace kalamářů s inkoustem, potravinových lístků, parních lokomotiv, těžkopádných psacích strojů, pamětníků dvojplošných letadel, automobilů na plyn ze dřeva...

Snažíme se jít ale s dobou, souznívat s nejmodernější elektronikou, máme myčky na nádobí, pečící trouby na chleba, tichá auta, elektromobily vybavené nejmodernější počítačovou technikou, řadit rychlost, přidávat plyn a točit volantem je už středověk... Létáme do vesmíru,... V supermarketech nám nabídnou zboží, o kterém se nám před padesáti lety ani nesnilo. Tehdy jsme neměli ani na kolo, dnes máme v rodině tři - čtyři auta – nám to stačí. Máme se dobře....

V závěru editorialem přečteme si ještě text nově upravené zlidovělé německé písničky, kterou v rámci podpory hnutí **Fridays for Future** švédské **záškolácké!!!** aktivistky **Grety Thunbergové** nazpíval dívčí pěvecký sbor z německého Dortmundu, jenž odvysílala stanice WDR.

Síla písňe není úplná, nevidíte-li onen sbor přímo v akci. Pokud tedy můžete, vyhledejte si příslušné video na internetu. Ale jen na vlastní riziko.

Dívat se na sbor dívčích vymytých mozků (věk přibližně osm až třináct let), jak rozjuchaně zpívá, že jejich babičky jsou ekologická prasata, protože jezdí autem k lékaři, na motorce v pečovatelském domě a jedí levné vepřové maso, je zážitek, z něhož poněkud mrazí záda.

Zvláště když závěrem této zelené častušky zazní autentický výrok Greta Thunbergové, která vyhrožuje: **Nedovolíme, aby vám to prošlo...**

Semínka mezigeneračního zla, která zelení fanatici zasívají prostřednictvím Greta (a třeba také německých dívčích sborů), začínají nést své plody. Generace, která žije v prokazatelně nejvyšším blahobytu v lidských dějinách, spílá svým rodičům a prarodičům, že jí zničili dětství, mládí a vůbec vlastně celou budoucnost.

Těm (pra)rodičům, kteří své děti vychovali, obětovali pro ně mnohé ze svého pohodlí, dřeli, aby mohly studovat, cestovat a pořídili jim tu nejmodernější techniku ke komunikaci i zábavě. A to se nezmiňují o neuvěřitelném pokroku vědy, zvláště pak lékařské (kdopak je, milé děti, asi jeho strůjcem?), bez níž by nezanedbatelná část dívčího sboru, byl-li by to sbor z osmnáctého nebo devatenáctého století, nepřežila dětství!!! Jasně že generační revolta a vzpoura proti rodičům a předchozím generacím jsou normálním cyklickým jevem, ale současné třeštění po zeleném socialismu je povýšilo na novou sociálně destruktivní úroveň. Protože se stává novou oficiální ideologií, o níž pochybuje jen zpátečník, zlý člověk. Nebo ekologické prase. Píseň sama o sobě nemůže být nebezpečná. Ani německá o babičkách-prasatech... **Ta je spíše smutným dokladem doby, která proměňuje na prach základní mravní, etické i estetické hodnoty, včetně přirozené autority k rodičům a úcty ke stáří. Když v závěru písně zazní Gretina hrozba: „TO VÁM NEPROJDE!!!“**

„To vám neprojde,“ znamená to snad, že všem babičkám, jež budou smažit vepřové kotlety a jezdit autem, hrozí deportace do nějakého zeleného koncentráku? Nemyslí tím Greta také **koronavirus (SARS-CoV-2)**? Co když je Greta vyslanec a zosobněná předtucha oné zachráněné poslední lidské miliardy? Děším se, že je to možné. Nebo jen nerozumím takové té nové politické satíře, nadsázce a humoru, protože jsem hloupé staré ekologické prase? Jestli ano, tak se k tomu termínu hrdě hlásím.

JE SUIS STARÉ EKOLOGICKÉ PRASE!

Text nové písně mladých německých sluníčkářů

Moje babička jezdí nasypat slepicím na motorce, na motorce, na motorce.

To je tisíc litrů benzínu Super každý měsíc.

Moje babička je staré ekologické prase.

Moje babička říká, že motocykl je opravdu v pohodě, v pohodě, v pohodě.

Používá motorku v pečovatelském domě jako invalidní vozík.

Moje babička je staré ekologické prase.

*Moje babička jezdí v SUV k lékaři, k lékaři,
k lékaři.
Přejede dva dědy s chodítky,
moje babička je staré ekologické prase.
Moje babička každý den smaží vepřovou kotletu,
vepřovou kotletu.*

*Protože zlevněné maso jí nestojí téměř nic.
Moje babička je staré ekologické prase.
Moje babička už nelétá, polepšila se,
polepšila se, polepšila se.
Místo toho se plaví desetkrát do roka,
polepšila se.*

*Moje babička není ekologické prase.
Moje babička už není žádné ekologické prase!*

Tak si otevřete youtube, zkopírujte si tuto adresu, klikněte a divte se (stojí to za to) :

<https://www.youtube.com/watch?v=DKdFqjuVjlw>

Marek Stoniš
šéfredaktor časopisu **REFLEX**

Vladimír Pospíšil a Oldřich Páleníček
redaktoři časopisu **ZHOŘ ART**

VSTUP DO STUDIA TEORIE VÝTVARNÉHO UMĚNÍ

Význam estetického vnímání v životě člověka a filosofie zrodu talentu

ZROD ESTETICKÉHO VNÍMÁNÍ

Všechny učebnice, všechna skripta a dějiny umění nám od prvopočátku tvrdí, že umění je tak staré, jako lidstvo samo. Ano, je tomu skutečně tak! Vznikalo postupně s vývojem člověka, aniž by si to on sám zpočátku uvědomoval. Dokladem toho je pravěké umění, pod nímž rozumíme všechny umělecké projevy z dob před písemnými památkami.

Hranice časového zařazení jsou různé a sice podle toho, jak které území se dostává do světla písemných pramenů. V zemích českých, zvláště před 9.stol.n.l. těchto písemných dokladů ubývá. Proto je veškerý výzkum odkázán na archeologické bádání. Nejstarší památky pravěkého umění pochází ze starší doby kamenné – paleolitu – tj. z doby asi 20 000 let až 4 000 let p.n.l. Následují pak památky z doby neolitické – 4000 až 1 000 let p.n.l. a na ně navazují památky doby kovů. Ty dělíme na dobu bronzovou a dobu železnou. Mezi nejstarší umně vyrobené nástroje patří pěstní klíny. Jejich tvarování se postupně zdokonalovalo během mnoha tisíciletí, až nakonec byla lidská ruka schopna vyrábět nejjemnější práce – jehly z rybích kostí, ryté kresby do kostí atd...

Kdo by neznal tuto krasavici z Věstonic !!!

VLOHY A TALENT

Člověk jako takový, přichází na svět s určitými vlohami, které postupně rozvíjí. Na tom se nejvíce podílí rodina, výchova, prostředí, ale to vše je závislé i na kvalitě I.Q s nímž se rodíme, ale můžeme ho i přestvovat dalším vzděláváním. Mezi přirozené lidské vlohy patří technické, pedagogické, jazykové, estetické a další zaměření. Výchova v rodině a vliv prostředí, v němž vyrůstáme, tyto vlohy umocňuje, nebo potlačuje. Správná výchova rozvíjí talent, který se projevuje zájmem o určitou věc, určitý specifikovaný děj (činnost) atd. Tak se setkáváme např. s talentem uměleckým a s estetickými vlohami, které se podílí na naší seberealizaci po dobu našeho života.

HARMONIE-LAD - POŘÁDEK

Vše co nás obklopuje, tj. předměty ale i příroda, člověk soustředí a řadí do určitých celků. Tyto celky jsou dílem lidské tvořivosti, nebo dílem přírody. Naplňují nás uspokojením, nebo naopak, vedou nás k odstraňování nedostatků. To vše se děje za pomoci myšlení čili abstrahování a bez logického uvažování se ovšem k pozitivním výsledkům nedopracujeme.

CO JE TO LOGIKA?

Logikou rozumíme takové soustředění myšlenkových detailů, představ a „částic“, které nás vedou ke smysluplnému celku. Tento celek může mít podobu ucelené teorie (filosofie, nebo např. technologického procesu, objevu, vynálezu, léku...) nebo hotového předmětu – výrobku, nebo jiného lidského díla (přehrada, městská architektura...). Soustředění myslí do logických pravd nás vede k abstraktním úvahám o myšlenkových nehmotných částicích, které se kupí do sobě shodných a pozitivních celků a dávají tak základ vzniku i reálného hmotného díla trvalé hodnoty.

ABSTRAKCE

Na tomto principu jsou založeny i úvahy o existenci posmrtného života, o jehož kvalitě je rozhodnuto již v průběhu našeho pozemského bytí. Tyto závěry však patří do sféry experimentální psychologie a parapsychologie, nicméně jsou i příčinou vzniku uměleckých děl nesmírných hodnot. Logické myšlení je tedy řazení prvků, v jehož rámci se vyřazují (likvidují) cizí prvky. Tomuto vyřazovacímu procesu říkáme POŘÁDEK, tedy lidově:

„mít v hlavě pořádek“.

OSMILETÁ PIANISTKA KLÁRKA GIBIŠOVÁ
Sólistka hudebního festivalu Mladá Praha
s orchestrem PRAGA CAMERATA¹

ESTETICKÉ VNÍMÁNÍ

PSYCHOLOGIE

a FILOSOFIE ZRODU TALENTU

Otevřete si youtube, vložte adresu, klikněte a pochopíte co je talent:

<https://www.youtube.com/watch?v=naiWTVSQNjs>

Estetické vnímání je dílem logického myšlení, které nás nutí dodržovat v naší mysli smysluplný pořádek, pracovní sled (postup - pochod) a dodržujeme-li toto pravidlo, pak dostavuje se úspěch a kýžený plánovaný cíl. Příkladů dokonalého řazení nehmotných i hmotných částic v jeden celek je nekonečné množství! Ovšem jedním příkladem platným za všechny, je vzorec dokonalé funkčnosti lidské bytosti. Představíme-li si, že cokoli se nám v naší kostře, v našem mozku a vůbec v našem těle jakkoliv změní, cokoli nám chybí atp., dospějeme k poznání, že dochází k poruše našeho těla buď vně, nebo uvnitř, nebo také k poruše ducha. Onemocníme a v nejhorším případě zanikneme, ovšem nejdříve jako hmota. Síla nehmotných pozitivních i negativních myšlenkových částic se podle příbuznosti soustředí v jeden celek a je natolik nezničitelná jako je nezničitelný vesmír a jeho fyzikální, matematické a jiné zákony, lidskému umu pravděpodobně nedostupné vůbec. **Tak se rodí talent.** Samozřejmě, že genetický podíl v přenášení talentu na potomky je největší a určující. Dědičnost je unikátní schopnost živých organismů, díky které si mohou předávat z generace na generaci určité znaky, vlohy a schopnosti. Tak se setkáváme u dítěte s talentem – nejen uměleckým. Ve svém počátku se ale talent nepředstavuje vyhraněnými vlohami. Aby se rozvinul a vyústil v seberealizaci osobnosti – jedince – dítěte – dospělého člověka – potřebuje čas a souznění s dalšími vrozenými vlastnostmi člověka. To je pracovitost, vytrvalost atd. Jak již bylo napsáno v předcházejících číslech ZHOŘ-e, patří termín POŘÁDEK mezi kategorie nauky o estetice (chaos – nepořádek – pořádek – harmonie – krása - nádhera). Většina z nás má ale o pořádku různé představy a sice podle toho, čemu dává ve svém životě přednost. Čím více je člověk pořádkumilovnější, tím více má úspěchů ve svém studiu či podnikání, tím více je v prostředí v němž žije (rodina, byt, dům, kancelář, atelier,... spokojenější). Je příjemný on sám, a také se obklopuje příjemnými lidmi. Protože jedno s druhým úzce souvisí, lze očekávat že pořádkumilovný člověk je ve svém životě úspěšnější a šťastnější, než jeho opačný protějšek.

POZNÁNÍ UMĚLECKÉ

JE NEJVYŠŠÍ LIDSKÉ

POZNÁNÍ

Protože smysl estetický provází člověka a lidskou společnost bez ustání, protože smysl estetický (ať si ho uvědomujeme nebo ne) je motivací člověka k dosažení nejvyšších lidských hodnot (pravda, láska, krása,...), **je nejvyšší lidské poznání - poznání umělecké.**

Žádný vědní obor není tak proniknut láskou k životu a k poznání pravdy a krásy, jako umění.

PRIMITIVNÍ NÁRODY A UMĚNÍ PŘÍRODNÍ NÁRODY

Touhu po krásnu lze pozorovat i u „primitivních národů“. I v dnešní vysoce civilizované společnosti žijí některé národy, které odmítají technické a jiné vymoženosti, jež lidstvo nashromáždilo.

Jsou to některé kmeny rovníkové Afriky, australští domorodci, původní obyvatelé Polynézie, některé indiánské kmeny jihoamerického kontinentu, atd. Jejich výtvarné projevy pozorujeme ve zdobení každodenních předmětů a samozřejmě v ozdobných doplňcích jednoduchého oděvu, kultovních předmětů atd. Z dějin vývoje lidské společnosti víme, že pravěký člověk vyráběl ozdoby, jimiž zkrášloval sebe a své prostředí (kostěné šperky, malby na stěnách jeskyň...). Má tedy umění v životě člověka neodmyslitelný význam!!!

UMĚNÍ A MODERNÍ DNEŠEK XXI.století -

V dnešní době, kdy prakticky vše co člověk vyrábí prochází rukou výtvarníka, je výtvarné umění zvláště pak užité, samozřejmou nutností a součástí běžného života. Ať je to obalová technika, průmyslový design téměř všech technických výrobků,...

Estetický smysl člověka je zakódován v každém z nás díky geneti lidských civilizací a pronikl i do obchodního světa, v němž vše, co je nevkusné, postupně ustupuje do pozadí všeobecného zájmu. Neuvěřitelně bohatý sortiment veškerého zboží upoutává náš zájem, v němž dominantní roli hraje barva a tvar. I když je to již zevšednělý a samozřejmý příklad, pak za všechny lze do popředí uvést automobilový průmysl, oděvní a kožodělný průmysl atd. Člověk se tedy podílí ve svém vývoji i na poli uměleckém, což lze příkladně dokumentovat osobnostmi typu: Stravinskij, Beethoven, Picasso, Le Corbusier, Jan Kotěra, Josef Sousedík, Zubin Mehta,... Pro naše XXI. století je přece jen ale nejtypičtější rozmach kybernetiky, elektroniky, jaderné fyziky, kosmického výzkumu a bohužel i zbraní.

Tyto vymoženosti přináší člověku i stinné stránky, mezi něž patří stále se oddalující život od přírody, což má i pro samu přírodu neblahý vliv.

Obrovitý rozmach průmyslu, zejména těžebního (ropa, plyn, uhlí, další suroviny...), kácení pralesů, úniky průmyslových plynů do ovzduší, zabírání půdy k výstavbě průmyslových zón a k uskladňování odpadů (i moří), důsledky kosmického výzkumu, to vše má čím dál tím větší neblahý vliv na klimatické podmínky. Extrémní jevy související s teplotou se mohou projevovat v podobě horkých vln či chladných období, jež mají vliv na lidské zdraví, ekosystémy a energetickou potřebu.

A tak začíná lidstvo čelit obrovitým extrémním výkyvům (sucha, nedostatek vody, požáry, ničivé orkány – tornáda, záplavy,...) a stěží tomu lidstvo začíná odolávat. Příroda se začíná sama bránit a jako příklad lze uvést často se vyskytující infekční nákazy. **Svět se potýká se stále stoupajícím množstvím lidí, kteří onemocněli novou formou koronaviru označovanou jako SARS-CoV-2. Důsledky jsou zatím nepředvídatelné, varovné a vyvolávají vážné obavy.**

LÁSKA K PŘÍRODĚ A NÁVRAT K NÍ Technickému rozvoji se samozřejmě nelze ubránit, neboť je přirozenou vlastností lidskou - hledat, bádát, zkoumat a vynalézat prostředky, které mu usnadňují život. **Bohužel tato činnost je vůči přírodě ve svém globálu v posledních dvou století negativní a zdá se, že do budoucna i zhoubná.** Jak této nepřízni zabránit? Nicméně člověk je součástí přírody, tohoto jedinečného a krásného zázraku! **Jako jediný účinný lék např. proti „civilizačním nemocem“ napadajícím lidstvo a přírodu samu, lze označit estetickou a citovou výchovu ve vztahu k přírodě, lásku k umění a úsilí vrátit člověka zpět do náruče poznání jediné krásy, pravdy, lásky a bezpečí.** A tou není nic jiného, než zase příroda. Zda k tomuto vytouženému přání dojde je jen „ve hvězdách“. Dominantní roli v těchto cílech zde hraje rodinná výchova. A je zcela jednoznačné, že život celé lidské společnosti, její existence, je této výchově podřízen.

ESTETICKÁ VÝCHOVA V RODINĚ JE VÝCHOVOU CITOVOU I MRAVNÍ

Dominantní roli ve výchově vzdělaného a kulturního člověka (dále viz. jedinec), hraje rodinná výchova. V ní má estetická výchova nejdůležitější postavení. Život celé lidské společnosti, její existence, je podřízen kvalitě a úrovni této výchovy. Ať se již jedná o jakékoliv politicko-spoločenské zřízení (režim – formaci - státní uspořádání,...), byla, je a bude lidská civilizace závislá na zásadách společenského chování. Tyto zásady jsou založeny na demokratickém principu, na mravních a morálních kriteriích doby. Citová, mravní a estetická výchova mezi sebou vzájemně souvisí, prolínají se a vzájemně ovlivňují. Bohužel dnešní doba se vzdaluje od respektování a dodržování starých rodinných tradic, v důsledku bouřlivého rozvoje tzv. „emancipačního hnutí“.

Důsledky spatřujeme v nedostatku času zejména u matek, které dříve konejšily své dítě zpěvem ukolébavky a uváděly ho ak ke spánku. Dítě tak vnímalo hlas matky, líbila se mu hlasová (tónová harmonie zpěvu, nabývalo tak pocitu jistoty a bezpečí v matčině náručí a usínalo tak šťastné a spokojené.

Postupně se snaží napodobovat hlas matky, zpočátku si brouká a později již samo o sobě nalézá ve změnách hlasových tónů uspokojení. Pamatuje si melodie matčiných písní a opakuje je. **Zpěv je proto jedním z nejstarších estetických, uměleckých a citových projevů,** které člověka po celý život provází. Společně se zpěvem (hudbou) se rozvíjí i další citové prožitky, smysl pro rytmus slov, slovní fantazii, hlasová melodičnost atd. Rozvoj jednoho talentu tak podněcuje rozvoj podobných, smyslů a vlastností (talent básnický, literární, malířský,...).

ESTETICKÁ VÝCHOVA V EPOŠE ANTIKY A RENESANCE

Je zcela samozřejmé, že v rodině se pěstuje láska k hudbě a že vztah k jiným estetickým a uměleckým směrům jsou přirozenou záležitostí. Vše totiž souvisí se vším. Z historického pohledu ve všech oborech lidského vědění a hledání pravdy, vynikají dvě epochy dějin společnosti. Je období ANTIKY a období RENESANCE. Tehdy bylo umění postaveno nad všechny ostatní zájmy společenského dění. Jsou to dějinné epochy, které daly charakter dnešnímu světu, jeho kultuře a civilizaci.

V antickém Řecku měla dominantní postavení **ATHÉNSKÁ ŠKOLA**, jejímž cílem byla tzv.

KALOKAGATHIA –

(kalos –krásný; agathos –

dobry). Ta pěstovala krásu tělesnou a duševní. Mládež získávala tak základní

vzdělání ve čtení psaní, čtení, počítání, kreslení, zpěvu, tanci, recitaci, hře na kytaru, a lyru... Dnešní výchovné předměty na školách základních (hudební, výchova, tělesná, výtvarná, pracovní) jsou bohužel mimo hlavní zájem výuky a vědomostní úroveň většiny žáků nedosahuje potřebných výsledků, ba na mnohých školách ani minimálních. Středověký asketismus musel ustoupit antickým vzorům a renesanční výchovná koncepce se začala opírat o učení Quintiliana a Plutarcha. Rodí se nové kulturní hnutí, v němž se odráží nová filosofie pohledu na svět. Pozornost se věnuje literatuře, výtvarnictví a hudbě. Do popředí společenského života se dostává opět umění a vyrůstají na nové scéně takové osobnosti, jako je Leonardo da Vinci, Michelangelo, Rafael, Dürer, Petrarca, Boccaccio, Tasso, Villon a další. Umění se stává opět nepostradatelné, což poznáváme v mistrovských literárních dílech slavných romanopisců Dickense a dalších, kteří ve svých dílech ukázali světu více pravdy, než všichni slavní politici jak té doby, tak i dneška.

SOUSTAVA

MRAVNÍCH HODNOT Vztah člověka ke člověku, ke společnosti a obráceně je určován společenskými, mravními normami.

Jejich kvalita vzniká hlavně v rodinné výchově. Matyáš Bernard Braun, český sochař epochy vrcholného baroka, zhmotnil do kamene tyto mravní hodnoty ve svém jedinečném díle

ALEGORIE CNOSTÍ, zdobící frontální průčelí Šporkova hospitalu v Kuksu. K těmto ctnostem (vlastnostem) patří:

Raffaello Santi *1483+1520 - - **ATHÉNSKÁ ŠKOLA**
Italský malíř a architekt v období vrcholné [renesance](#).

Oldřich Páleníček – replika (kopie)
Braunovy plastiky **ŠTĚDROST**
z alegorie **CNOSTI** – klauzurní práce
ve 3.ročníku SUPŠ v Uherském
Hradišti – pískovec 1966

**Štědrost – Upřímnost – Spravedlnost- Střídmost – Moudrost – Statečnost-
Cudnost- Píle – Víra Naděje – Láska –Trpělivost. Uvedená díla tvoří svým
způsobem (charakteristickým pro pozdní středověk) určitou soustavu mravních
hodnot, vycházejících již ze starověku. Ucelenou soustavu pak tvoří až
v křesťanství a v Kristově učení. A JE PLATNÁ DODNES!!!!!!!**

KŘESŤANSKÁ MORÁLKA

Křesťanská morálka vytvořila nejvyšší mravní hodnoty a pozvedla z bídy a utrpení milionové masy otroků a nemajetné chudiny starověkého Říma, Egyptu a blízkého východu. Křesťanství ovlivnilo nejen evropskou kulturu, ale rozšířilo se i do dalších kontinentů. Výklad křesťanského učení je obsažen v Evangelích.

Křesťanské učení tak položilo základy mnoha filosofíím a ovlivnilo hospodářský, kulturní i politický život lidské společnosti po celá staletí až do dnešní doby.

Jako přirozená filosofická protiváha křesťanského učení, zrodila se postupně už v antice filosofie materialistická, která položila základy vzniku ateismu, popírajícího křesťanské ideje. Tím byly většinově podlomeny zásluhy křesťanského učení a křesťanského idealismu na položení základů evropské kultury.

Dnešní výuka na základních školách postrádá povinný elementární výklad dějin evropského křesťanského náboženství a jeho podílu na vzniku a genezi evropské civilizace.

Bez ohledu na zcestné, odsouzeníhodné, neomluvitelné(!!!) a tragické omyly církevní středověké hierarchie v průběhu mnoha staletí, má zejména katolická církev obrovské zásluhy o šíření vzdělanosti ve světě, o šíření výtvarného umění, hudby, písemnictví,...atd. Základ všeobecného vzdělávání

JAN AMOS KOMENSKÝ *1572+1670

položily ve středověku katolické jezuitské školy, které dodnes plní své hlavní poslání. Je to výchovná, vzdělávací, misijní i vědecká činnost. V současné době spravuje jezuitský řád v České republice více než 800 základních a středních škol. Na vzdělávacím procesu v českých zemích se podílela v časech pobělohorských jednota českých bratří, která položila své vzdělávací základy ve škole v Ivančicích. (viz život Jana Amose Komenského). Jan Amos Komenský byl poslední biskup Jednoty bratrské a jeden z největších českých myslitelů, filosofů a spisovatelů. Během svého života si získal renomé především jako pedagog, resp. teoretik pedagogiky a autor mnoha spisů z tohoto oboru. Byl jediným tvůrcem originální, filosoficky ukotvené pedagogické soustavy v českých zemích, zabýval se všeobecnou teorií výchovy, didaktikou, vytvořil speciální metodiku výuky jazyků a sám sepsal originální učebnice. Komenský je považován za zakladatele moderní pedagogiky. **Nesmrtelné pomníky lidské kultury, ducha a génia byly vytvořeny náboženskou ideou, dodnes působící na lidské smysly, city a psychiku.** Setkáváme se tak s uměním děl Rafaela, Leonarda da Vinci, Michelangella, Boticelliho, Rubense, Bacha, Beethovena, Dvořáka,.... **Zejména v oblasti architektury, malířství a sochařství nachází dnešní kultura nevyčerpatelný zdroj veškerých duchovních hodnot.**

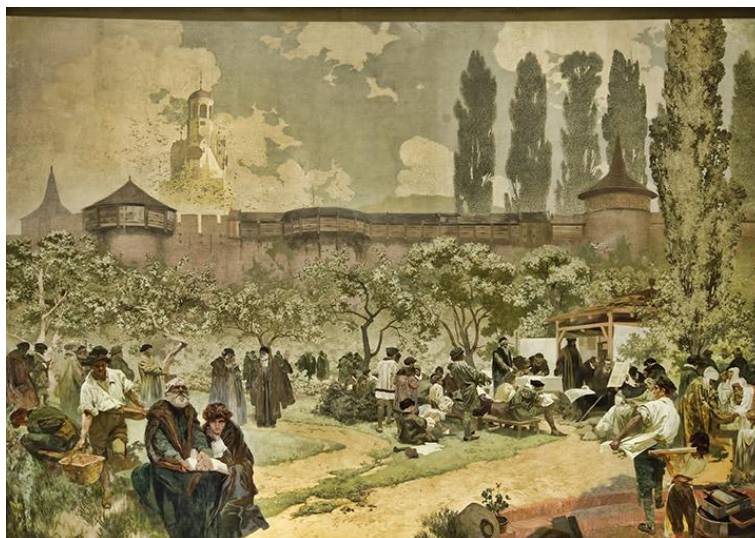

Tak se dostáváme k dějinám umění, které jsou současně i **dějiny křesťanství**. **Dějiny umění jsou i dějinami lidstva, dějinami lidského myšlení, lidských ideálů a zápasů pro ně.**

JAN ÁMOS KOMENSKÝ, učitel národů –
z cyklu *Slovanská epos* od *Alfonse Muchy*, 1918

Jejich studium zaujímá v nauce o estetice již jakousi nadstavbu, která v sobě zahrnuje zájem o znalosti všech uměleckých oborů, odvětví a řemesel. Nejen umění, ale celá evropská civilizace, její kultura, myšlení a existenční zápasy o její sebeidentifikaci (např.s islámem), to vše je postaveno na křesťanských základech. Tato skutečnost je nezměnitelná a její negace by znamenala do značné míry vymazání všeho, co v Evropě bylo dosud vybudováno - katastrofu s nedozírnými následky i pro celé lidstvo.

Alfons Mucha - BRATRSKÁ ŠKOLA V IVANČICÍCH
z cyklu *Slovanská epos*

SVĚT LITERATURY- prózy a poezie

(Pokračování z minulého čísla č.4/2019))

ZVRHLÝ „SURREALISMUS“

VÍTEŽSLAVA NEZVALA

a jeho přeměna v poezii

à la ENTARETE KUNST

VÍTEŽSLAV NEZVAL, JEHO SURREALISMUS A SOCIALISTICKÝ REALISMUS JAKO DVĚ ODPUZUJÍCÍ SE SPOJITÉ NÁDOBY

Ano, zakladatel první české surrealistické skupiny a tedy českého surrealismu jako pojmu, je **VÍTEŽSLAV NEZVAL** (*1900+1958) **geniální básník, dramatik, prozaik, publicista, redaktor...** Publikoval v novinách **Rudé právo**, **Tvorba**, v časopisech **Host**, **Kmen**, **Odeon**, **přispíval do Lidových novin**, **Národnostního osvobození**, **Literárních novin**, aj.... Jen málokterý český básník a literát vůbec by se mohl k němu tvůrčím entuziasmem, pracovitostí a talentem přirovnat.

Narodil se 26. května 1900 v Biskoupkách u Třebíče v rodině učitele. Vystudoval gymnázium v Třebíči, studoval práva v Brně a filosofii v Praze, ale ani jednu vysokou školu nedokončil. Ve svých prvních začátcích pracoval na volné noze jako spisovatel a dramaturg a od roku 1920 trvale žil v Praze. Podnikl mnoho cest do zahraničí, zejména ho však inspirovala Francie a SSSR. Po celý svůj život psal scénické práce, které realizoval na půdě **Osvobozeného divadla ale i Národního divadla**.

Od konce dvacátých let napsal řadu filmových scénářů, komponoval písně a scénickou filmovou hudbu. Byl nesmírně všestranný a pracoval i na půdě politické, zejména byl ideologicky ovlivněn Sovětským svazem. V roce 1924 vstupuje do KSČ a současně svou literární činnost směřuje proti maloměšťáctví, měšťácké buržoazii a její pokrytecké morálce. Píše básně o nezaměstnaných, o hornících, černoších, služkách, vystěhovalcích, přátelí se s Jiřím Wolkerem a **dává svému dílu sociální a protiválečný náboj, což odpovídá i ideovému surrealistickému programu**. Navštěvuje Francii, překládá díla francouzských surrealistů a přátelí se s nimi. V roce 1933 se seznamuje v Paříži s A. Bretonem a ostatními surrealisty. **Po návratu do vlasti v roce 1934 zakládá PRVNÍ ČESKOSLOVENSKOU SURREALISTICKOU SKUPINU** a až do roku 1938 je jejím vůdčím členem. Tohoto roku se ji ale pokouší rozpusťt (což se mu nezdaří), protože členové skupiny vystoupili ostře proti moskevským procesům.

Nezval nakonec sám ze skupiny surrealistů odchází. Nezval byl také členem literární skupiny **DĚVĚTSIL** a zakladatelem ryze českého lyricko-epického básnictví, které známe pod názvem **ČESKÝ POETISMUS**.

Roku 1944 byl zatčen gestapem a uvězněn a po osvobození v roce 1945 se orientuje směrem k uměleckému proudu, který známe pod názvem **SOCIALISTICKÝ REALISMUS**, svým způsobem i on položil jeho základy.

Jeho obdiv k SSSR a zejména ke Stalinovi byl příkladný všem členům KSČ a získával je tak pro smysl k umění. Nezval měl trvale potencionální vliv na tvorbu v duchu socialistického realismu. U příležitosti Stalinových sedmdesátých narozenin v roce 1949 složil Nezval lyricko-epickou báseň **STALIN**, která nese v sobě surrealistické prvky (výrazy...). V roce 1953 byl jmenován Národním umělcem a téhož roku byl poctěn zlatou medailí Světové rady míru za svou básnickou skladbu **Zpěv míru**.

Přečtme si z těchto básní několik slok, které nesou některé znaky typického surrealismu. **Řekněme, že jde o drsný až hrubý vulgarismus** transformovaný do oslavné poezie a jemného písňového nápěvu.

V podstatě vzato proměnila se poezie socialistického realismu
na

„socialistické“ ENTARETE KUNST

STALIN

Vítězslav Nezval

(výtah z básně)

Živořil v Minsku, Kyjevě,
živořil v Moskvě, v Gori,
kde Kavkaz, jak Kristus přibitý na dřevě,
rozpínal v křeči své hnáty – hory.

Evropě, přitulené k Asii,
nepřeběh' po zádech ani mrazík,
když na rožni pečené Gruzii
trhali kleštěmi z hrdla mateřský jazyk

Gruzii trhal jej ruský car,
Čechům rakouský císař,
Slovensku Pešť a Temešvár,
všem Slovanům starý známý krysař.

Nad nimi všemi, nad trůny,
vznášeje se jak tiara všech tiar,
bůh dolaru, libry a koruny,
měnil svým tágem vesmír na biliár.....

(konec citace)

V tvorbě Nezvalově lze pozorovat skutečně vzájemně se prolínající surrealistické prvky se socialistickým realismem. Právě v socialistickém realismu, jehož existenční podstatou a jednou z jeho ideí bylo paradoxně popírání a zničení surrealismu jako zvrhlého buržoazního umění, nacházíme tak velké množství surrealistických prvků, pobuřujících, vzrušujících, demagogických, nadnesených, arogantně patetických ale i poetických, že tento směr musel zákonitě jako nesourodá směs všech možných ismů – zaniknout. Osud stovek a tisíců „uměleckých děl“, které byly autoritativním produktem socialistického realismu byl tragicky smutný a lze jejich konec a konec jejich tvůrců srovnat i přímo-úměrně s koncem toho všeho co surrealismus sám zobrazoval a před čím varoval.

Období socialistického realismu bylo uměleckou doktrínou, která měla formovat moderní českou kulturu a vést de facto celý národ k lepším mravním hodnotám, než které tvoří kapitalistická společnost. O tom, jakou stylistickou formu zvolili mnozí umělci pod diktátem stalinské epochy se už dnes dozvídáme jen z literatury, dějepisu a z muzejních sbírek nebo z galerijních depozitářů. Mnozí z nás si tuto dobu také ještě pamatují a jsou jejich svědky.

Při četbě některé „poezie“ let padesátých a šedesátých, propadám se do „hlubokého zklamání“, v jaké to době má generace své dětství a mládí prožila a při myšlence, že dějiny se opakují, bez nadějí se obávám o osud lidstva i o intelektuální růst našeho národa. Zvučná jména skutečných a výrazně nadaných a talentovaných literárních osobností prozaické a poetické tvorby, upadla jakoby v duševním zkratu do ubohé a nízké vulgarity a do slovního vyjadřovacího marasmu.

O.P.

Stanislav Kostka Neumann

PODĚKOVÁNÍ SOVĚTSKÉMU SVAZU
(úryvek)

....Vám, mrtvý Lenine,
jenž slovo učinil jste tělem
a říši člověka tu zahájil,
Vám živý Staline, jenž rozstříštil jste čelem
vše to, čím včerejšek Vám do budovy bil,
Vám, avantgardo dělníků a vzpůrců,
kteří jste činy zdvihli k vítězství,
Vám generace hrdinů a tvůrců,
jimž socialismus už na čele se stkví,
a Tobě, lide dělný, jenž jsi chápal
a nepřemožitelná jsi už zeď,
kdyby snad žoldák žraloků se sápal
špinavou tlapou na Tvou mladou pleť,....

STANISLAV KOSTKA NEUMANN
(*1875+1947)

(konec citace)

Stanislav Kostka Neumann

POZDRAV
(úryvek)

...Mordýři Kolčak, Denikin, Judenič, Wrangel,
Tvá zrádná a zbabělá emigrace,
Žurnalističtí lháři všech zemí v žoldu buržoasie
A všichni červi tyjící z mrchy starého světa,
Holota, která řve: Vlast!
A myslí na trůny , kšefty a chlást,
Obklopili Tě nestoudnými pikly,
Vředy carismu, jež se provalily,
Zločin blokády a stíny revoluce
Galejnými koulemi Tvé nohy zatížily
A spoutaly Tvé ruce...

(konec citace)

František Nechvátal

PŘI ŘECE DNĚPRU

(úryvek)

Má zadek oblezlý, v děravých ústech lepru,
A přece tančí rej opilých netopýrů,
Ó země vrahy zprzněná dáš slepým víru,
Že slyšet slyšet dynama při řece Dněpru
V prach smilstva roztříštěn mýthus věku mého puklý
V hodokvas kouzelný se nová válka kuklí,
Má zadek oblezlý, v děravých ústech lepru....

(konec citace)

FRANTIŠEK NECHVÁTAL (*1905† 1983) český básník a překladatel, autor nejprve nábožensky meditativní a později i socialisticky orientované lyriky a básní opěvujících smyslový život a rodnou zemi.

Narodil se v rodině sezónního dělníka. Roku 1924 maturoval na učitelském ústavu v Olomouci a pak vstoupil do Československé církve. Studium na Husově evangelické fakultě z finančních důvodů nedokončil a od roku 1926 učil náboženství na různých obecných a měšťanských školách. Za svého působení v Prostějově v letech 1929-1935 se seznámil s Bedřichem Václavkem, který jej výrazně názorově ovlivnil a přivedl jej k levicovému smýšlení. Společně s ním patřil mezi zakladatele skupiny Blok, která usilovala o socialistický realismus a za druhé světové války s ním spolupracoval v odboji.

Josef Hora

IVAN A LENIN

(úryvek)

...Běží a běží, nikdo ho nezadrží,
kozák, pop s kropáčem marně ho drží:
-Stůj, Váňo, porazíš kostely, města!
-Neslyší, běží, cesta necesta,
porazil frontu a běží a běží,
lomí rukama rodná máť Rus:
-Zastav se, Ivane! – a Ivan běží,
jazyk mu visí z úst....

(konec citace – fotoportrét viz ZHOŘ ART č.4/2019)

Karel Toman

LENIN

(úryvek)

Nic, než symbol,

Ikona nová mezi ikonami vesnické chaty,

Mikuláš Lenin vešel v duševní říši ruskou

A do věčnosti bude svítit sluncem

ohnivým

Všem chudým světa

I pokorným, i mstivým....

(konec citace)

KAREL TOMAN, vlastním jménem **Antonín Bernášek** (*1877 † 1946)

Český básník, novinář a překladatel z francouzštiny, představitel tzv. generace anarchistických buřičů. Studoval na gymnáziu ve Slaném, od tercie navštěvoval arcibiskupský konvikt v Příbrami, kde roku 1896 odmaturoval. Ve stejném roce odešel do Prahy a začal studovat práva na Karlově univerzitě. Studium nedokončil, postupně zastával několik úřednických míst.

V Praze se seznámil s ostatními anarchistickými buřiči sdruženými kolem časopisu **Nový kult**. Postupně uskutečnil několik cest po Evropě, v rámci kterých navštívil Německo, Nizozemsko, Anglii a Francii. Ze svých cest psal reportáže do českých anarchistických časopisů, v časopisech **Niva**, **Lumír** a **Lípa** publikoval své překlady a literární kritiky. V roce 1911 získal místo kopisty v Zemském archivu, které zastával až do roku 1917. Během první světové války pracoval jako redaktor **Národních listů**, po válce zastával místo v knihovně Národního shromáždění a spolupracoval s **Lidovými novinami**. Roku 1925 odešel kvůli srdečnímu onemocnění do penze. Zemřel 12. června 1946 v Praze.

Co řekl básník českých básníků –genius české poezie, nositel Nobelovy ceny Jaroslav Seifert : “

„....v osobnosti Tomanově dohořivaly nám životy i legendy prokletých básníků. Milovali jsme ho. Ztělesňoval nám romantickou svobodu umělců a pokoušeli jsme se ho napodobit... Říkám my, ale opravdu jsem nebyl sám. I Halas měl rád Tomanovy verše, i když si do náručí s Tomanem nepadli. Zato „já sešel jsem se s ním v uctivém přátelství...“.

(Konec citace).

A nakonec co dodat k těmto tzv. „uměleckým formám“?

Hrůzná představa této doby - nepochopitelné reality minulosti, která nás dennodenně obklopovala, dává za pravdu, že je výrazově shodná s výtvarným a literárním slovníkem surrealismu. Je dokonce i hravá a obsahuje kategorie estetická všech stupňů – od chaosu až k harmonii a kráse, bojovnosti, útočnosti, vulgarismu i zastrašování. Obsahy, cíle a výklady těchto směrů (realismu – poetismu a surrealismu) se ale od sebe diametrálně liší!!!

Uvedené ukázky jsou jen slabým odvarem této „kulturní“ doby, v níž jsem žil, vyrůstal, chodil do školy a se mnou celá moje generace a generace mých rodičů i prarodičů. Kdo neprožil – nikdy nepochopí.

Z literárních soukromých archivů pro Vás vybral *Oldřich Páleníček*

Lumír Stehlík

ČESKÁ LITERATURA V LETECH 1815 – 1918

ČÁST PRVNÍ – ROMANTISMUS, REALISMUS

Tohle dějinné období je pro českou společnost vsutku zlomové. Dějí se rozsáhlé změny, které se promítají i do všech odvětví umění, v tomto případě do literatury o které chci pojednávat a psát. Tato doba dává našemu jazyku zelenou a z okrajového jazyka v rámci Evropy se stává jazyk samostatný a zanikající česká řeč se začíná stavět do pozice plnohodnotnosti a už o této záležitosti a věci se nedá valně pochybovat.

Zpočátku je česká scéna bez politického programu, ale v pozdější době se vytváří program v jehož budoucnosti bude spojován s Rakousko-Uherským mocnářstvím. Teprve na konci tohoto dějinného období začíná vznikat politický i národní program, co požaduje vznik samostatného státu.

Jako první bych se rád zmínil o českém romantismu, jež je považovaný za důležitý umělecký směr 1. poloviny 19. století.

Český romantismus se považuje v zásadních aspektech za shodný a totožný s romantismem světovým. Řeší se u něho obdobné problémy a naše literatura reaguje na světovou literaturu jen s relativně malým zpožděním. Velkou úlohou v něm hraje **romantický hrdina**, člověk vyjimečný, který není schopný přizpůsobit se svému prostředí a lásce. Obrací se do svého nitra a hledá východisko uvnitř sebe. Soustřeďuje se na milostný vztah a lásku a **je schopný milovat pouze nešťastně**. Hrdina miluje ideál lásky a krásy. **Vztah musí končit tragicky!** Prostor, ve kterém se děj odehrává je také vyjimečný a zvláštní. Jsou to temné noci, hřbitovy, tajuplné zříceniny hradů, rokliny, hluboké a strašidelné lesy i opuštěná a nevábná místa.

PŘEDSTAVITELÉ ČESKÉHO ROMANTISMU

Kromě Karla Hynka Máchy a Karla Jaromíra Erbena o kterých jsem se už zmiňoval v minulém vydání, nechci opomenout:

Václava Klimenta Klicperu, Josefa Kajetána Tyla, Josefa Jaroslava Langera, Josefa Václava Friče, Karla Sabinu, Boleslava Jablonského, Václava Bolemíra Nebeského a Františka Rubeše.

A teď, alespoň tak nějak ve stručnosti, k jednotlivým umělcům.

VÁCLAV KLIMENT KLICPERA
(1792 -1859)

Z díla dramatika VÁCLAVA KLIMENTA KLICPERY

jsou dodnes živé a známé komedie.

-DIVOTVORNÝ KLOBOUK (1820)

-HADRIÁN Z ŘÍMSŮ (1821)

-ROHOVIN ČTVERCOVÝ (1825)

JOSEF KAJETÁN TYL (1808-1856)

JOSEFA KAJETÁNA TYLA, víc než jiné, označím za tvůrce **českého národního dramatu**.

Tyl je autorem her ze společnosti, např. **FIDLOVAČKA** (1834), nebo **PALIČOVA DCERA** (1847).

Dále je potom Tyl autorem dramatických báchorek, např. **STRAKONICKÝ DUDÁK** (1847), **TVRDOHLAVÁ ŽENA** (1849), ale také historických dramát, např. **KRVAVÝ SOUD**, **KUTNOHORŠTÍ HAVÍŘI** (1848), nebo **JAN HUS** (1853).

KAREL SABINA (1813-1877)

KAREL SABINA proslul především jako novinář i jako básník. Je autorem "**GOTICKÉHO ROMÁNU**", což je literární žánr objevující se od druhé poloviny 18. století. Jedná se o předchůdce moderního hororu. Gotický román je typický zvláště pro Anglii, avšak vyskytuje se i jiných národních literaturách.

U Karla Sabiny můžeme do "gotického románu" začlenit román **HROBNÍK** (1837). Další stěžejní dílo je autobiografický román **OŽIVENÉ HROBY** (1870). Sabina zde popisuje sám sebe i osudy jiných politických vězňů.

Dále se mohou zmínit o **LIBRETU*** k operám **Bedřicha Smetany**, **BRANIBOŘI V ČECHÁCH (1863)** a **PRODANÁ NEVĚSTA** (1866).

* **LIBRETO** – scénický námět. Jedná se o literární podklad hudebního uměleckého díla. Hudební dílo může být např. Opera, opereta, kantáta, muzikál, nebo balet. Slovo **LIBRETO** pochází z italského, kde znamená "knížka".

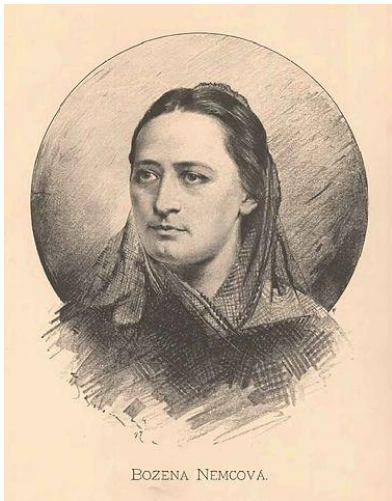
VÁCLAV BOLEMÍR NEBESKÝ

(1818-1882)

VÁCLAVA BOLEMÍRA NEBESKÉHO bych označil za českého obrozeneckého básníka, literárního historika, publicistu a překladatele. Snad se dá i předpokládat, že byl intimním přítelem **Boženy Němcové**. Toto je avšak jen spekulace určitého kruhu historiků.

Mezi nejznámější díla Václava Nebeského patří básnická povídka **PROTICHŮDCI** (1844) a vyznačuje se významným překlenutím (pokusem) romantického rozporu mezi snem a skutečností, snahou o vykreslení reality, života a práce pro celek.

BOŽENA NĚMCOVÁ
(1820 – 1862)

Důležitým a neopomenutelným představitelem českého romantismu je **BOŽENA NĚMCOVÁ**.

BOŽENA NĚMCOVÁ je známá jako sběratelka českých i slovenských pohádek, báchorek a pověstí a jako první vynikající autorka české povídkové tvorby převážně z venkovského prostředí. U Boženy Němcové se již objevují silné prvky realismu. Např. Dílo:

KARLA (1885), **DIVÁ BÁRA** (1855), **BABIČKA** (1855),
POHORSKÁ VESNICE (1856),
V ZÁMKU A POD ZÁMČÍ (1856),
CHÝŠE POD HORAMI (1858)

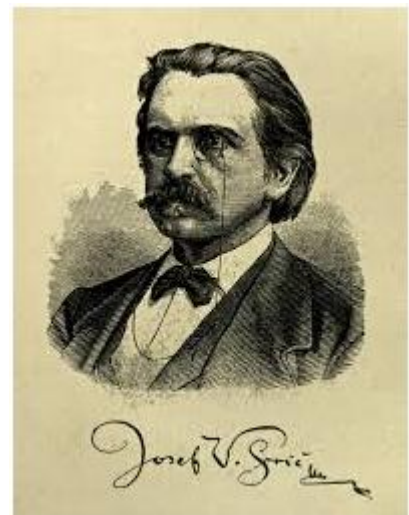
Mezi významné osobnosti období romantismu
řadíme básníka a revolucionáře
JOSEFA VÁCLAVA FRIČE.

Josef Václav Frič byl pro své politické postoje, které se týkaly rozbití Habsburské monarchie nucený žít v emigraci.

Frič je autorem **byronovsky*** laděné básně **UPÍR** (1849)

Mezi další Fričovi díla patří sbírka politické poezie **PÍSNĚ Z BAŠTY** (1862) a čtyřdílné **PAMĚTI** (1884 – 1887), které popisují do podrobnosti zejména události povstání v roce 1848 a následující perzekuci, ale i literární situaci v Čechách 50. let 19. století.

*ovlivněn **GEORGE M GORDONEM NOEL BYRONEM, LORDEM BYRONEM**.
Jedná se o anglického básníka a prvního
představitele romantismu v literatuře jako takové.

JOSEF VÁCLAV FRIČ
(1829 – 1890)

Z romantismu vyšla i **generace Májovců**, navazujících na odkaz **K. H. Máchy** a pojmenovaná podle almanachu **Máj** z roku 1858. **K** jejím nejvýznačnějším představitelům patří:

Vítězslav Hálek (1835 – 1874), **Jan Neruda** (1834 – 1891), **Karolina Světlá** (1830 – 1899), **Jakub Arbes** (1840 – 1914). Tito umělci jsou nejvýznamnější (a zdaleka to nejsou všichni).

Mezi české pozdní romantiky bych zařadil tzv. **LUMÍROVCE**, soustředěné kolem časopisu **LUMÍR**.

Vůdčí osobností **LUMÍROVCŮ** je básník, dramatik a překladatel

JAROSLAV VRCHLICKÝ.

JAROSLAV VRCHLICKÝ
(1853 – 1912)

JAROSLAV VRCHLICKÝ se ve svém epickém cyklu **ZLOMKY EPOPEJE** (1878 – 1906) snaží po vzoru **Victora Huga** podat obraz myšlenkového vývoje lidstva. Kromě toho je Vrchlický autorem mnoha sbírek lyrické poezie a taktéž divadelních her, z nichž jsou nejznámější

NOC NA KARLŠTEJNĚ (1884)

a

HIPPODAMIE (1890 – 1891)

JULIUS ZEYER (1841 – 1901)

Dalším významným **novoromantikem** je básník a prozaik:

JULIUS ZEYER (1841 – 1901)

JAROSLAV ZEYER je znám zejména jako tvůrce básnických parafrází starých příběhů a mýtů, např.

VYŠEHRAD (1880), nebo **OSSIANŮ NÁVRAT** (1885), taktéž **KAROLINSKÁ EPOPEJA** (1896).

Je také autorem prozaických děl z nichž nejznámější jsou tzv.

TŘI LEGENDY O KRUCIFIXU (1885),

Z novel bych vzpomněl **DŮM U TONOUCÍ HVĚZDY** (1891)

a z románů jsou snad nejznámější **ONDŘEJ ČERNÝŠEF** (1876),

ROMÁN O VĚRNÉM PŘÁTELSTVÍ AMISE A AMILA (1879)

a také román **JAN MARIA PLOJHAR** (1888).

Velmi známé je i jeho pohádkové drama **RADŮZ A MAHULENA** (1898).

Tolik ve skromné stručnosti k romantismu českého literárního období 2.pol. 19. století. Jak bylo vidno, vzpomněl jsem i literární skupinu, která se zapsala do dějin pod názvem **LUMÍROVCI**, protože byli shromážděni okolo tehdy populárního a vyhledávaného **časopisu Lumír**. Podrobněji na **Lumírovce** a také **Ruchovce** a časopisy **Lumír** a **Ruch si vzpomenu v příštích číslech časopisu ZHOŘ ART.**

ČESKÝ REALISMUS

Realismus v české literatuře vzniká zhruba v 19. století jako reakce na prudký rozvoj přírodních a technických věd. Vychází z životní teorie pozitivismu, tj. filosofický směr, který dokazuje, že skutečnost je to, co lze poznat našimi smysly.

Realistická umělecká díla obhajují tuto filosofii a píší jen o tom, co člověk dokáže svými smysly vnímat.

Všechny společenské domácí i světové události se zdůrazňují v domácí i zahraniční literatuře. V dílech jsou hodnoceny společenské jevy, které mají společné vlastnosti s větším počtem lidí.

JAKUB ARBES
(1840 – 1914)

V Čechách spisovatelé reagují především na Bachův absolutismus a Slovanský sjezd v roce 1848. Avšak realismus neovlivňuje jen Čechy. Moravská zem se nedá opomenout. Ze světových událostí byl v naší literatuře největší ohlas na pařížskou komunu.

Vedle realismu existuje ještě tzv. **kritický realismus**, jenž všechny tyto skutečnosti hodnotí. **Musím poznamenat, že nelze určit přesné ohraničení mezi romantismem a realismem. Jsou svým způsobem propojeny, tak jako všechno co na světě existují, ať už v jakékoliv formě.**

Pojďme se tedy ve zkratce podívat na nejslavnější umělce z období realismu.

Na prvním místě to bude **JAKUB ARBES**.

JAKUB ARBES je známý jako spisovatel a novinář. Jeho sympatie mají Májovci, avšak neřadí se mezi ně. Jeho tvorba vznikala za jiných okolností, než vznikala tvorba Májovců.

Ve své tvorbě Arbes volí náměty ze současného pražského života. Zprvu se ovšem věnuje novinařině.

Je redaktorem opozičního tisku a jako takový je mnohokrát vyšetřován tajnou policií a také vězněn. Arbes patří sice k odvážným a tvrdým kritikům společnosti, avšak neumí přijít s vlastním návrhem na řešení této těžké společenské situace, která panuje v Rakousko-Uherské monarchii.

Ve své práci je především novinář a prvky novinařiny jsou patrné v celé jeho činnosti. Pokouší se psát poezii, sám ovšem usuzuje, že tyto básnické počiny jsou jen průměrné, ale docela obstojně mu jde překlad zahraničních básníků. V čem ale vyniká je psaní prózy. Tady se mu daří a jeho próza je velmi ceněna do dnešní doby. Stěžejním dílem jsou jeho **romaneta**. Jedná se o prozaický epický žánr. Romaneto je novela, která se vyznačuje napínavým dějem s fantastickými či detektivními prvky. Jeho součástí je zdánlivě nepochopitelná záhada, která je v závěru racionálně vysvětlena.

Mezi nejznámější **Arbesova romaneta** se můžou řadit: **ĎÁBEL NA SKŘIPCI** (1865), **ELEGIE O ČERNÝCH OČÍCH** (1865 – 1867), **SIVOOKÝ DÉMON** (1873), **ZÁZRAČNÁ MADONA** (1875), **UKŘIŽOVANÁ** (1876), **AKROBATI** (1878).

Arbesovy romány se silně opírají o sociální tematiku, která není nakloněna politickému zřízení, jež vládne v rámci Rakousko-Uherské monarchie i českým a moravským zemím.

V románu **KANDIDÁTI EXISTENCE** (1878) píše o socialismu, o partě mladých mužů, kteří sní o lepším a spravedlivějším světě. Jakmile jeden z nich získá v dědictví továrnu a stane se továrníkem, od party odchází a z mladého socialisty se rázem stává vykořisťovatel-kapitalista.

Tady je na místě si uvědomit, do jaké míry má skutečný socialismus šanci, stát se regionální, evropskou, nebo i světovou ideologií a státním zřízením.

V dalším románu **MODERNÍ UPÍŘI** (1882) nahlíží Arbes do života pražských podnikatelů a měšťanstava. Už samotný název románu vypovídá o charakteru díla a jeho konečným zacílením.

Román **ŠTRAJCHPUDLÍCI** (1883), který vyšel už v roce 1880 pod názvem **EPIKUREJCI** se zabývá postavením dělníků v tiskařské fabrice na Smíchově. Arbes tady popisuje jejich existenční problémy a přímo poukazuje na nelidské poměry v této továrně, která je jenom jednou z mnoha, ne-li ze všech.

Ještě nesmím opomenout romány MESIÁŠ (1883), který se obrací k revolučnímu roku 1848 a ANĎEL MÍRU (1890), jenž dává nahlédnout do pronikání kapitalismu na venkov.

Jako další umělkyní literárního období realismu vzpomenu BOŽENU NĚMCOVOU.

O Boženě Němcové jsem se již zmínil výše ve vztahu k romantismu. Ale jak už jsem podotkl, nikdy nelze přesně stanovit onu pomyslnou hranici mezi romantismem a realismem, neboť oba směry se vzájemně prolínají.

BOŽENA NĚMCOVÁ je společně s **Karlem Havlíčkem Borovským** a **Karlem Jaromírem Erbenem** v popředí české literatury ve 40. a 50. letech 19. století.

Božena Němcová, vlastním jménem Barora Panklová, byla dcerou české služebné a panského kočího, rakouského Němce. Její původ je někdy zpochybňován. Někteří tvrdí, že by mohla být nemanželskou dcerou, nemají však dostatek valných pramenů, které by tuto skutečnost podporovaly, sestry vévodkyně Zahaňské a manželé Panklovi ji adoptovali.

Po narození Boženy Němcové se rodina usadila v Ratibořicích u České Skalice na statech vévodkyně Zahaňské. Božena neměla žádné vyšší vzdělání, do školy chodila v České Skalici. V jejím dětství na ni měla velice silný vliv její babička Magdalena Novotná, která se do Ratibořic přistěhovala. Taktéž pobyt v německé rodině panského správce, kde poprvé přišla do kontaktu s literaturou, měl na ni veliký vliv.

Ve svých 17. letech se Božena Němcová vdává. Vdává se za státního úředníka Josefa Němce, avšak k tomuto sňatku je svou matkou těžce a silně vtačena. Toto manželství není pro Boženu ani trochu šťastné a láskyplné. Manželé Němcovi se hodně stěhují a ze vztahu mizí i ta malá špetka lásky. Postupem času se manželé Němcovi odcizují tak, že mezi nimi zůstává jen chladnost a apatie. Přesto měli spolu čtyři děti. Když rodina Němcových konečně se usazuje v Praze, začíná se Božena Němcová scházet se všemi představiteli tehdejší české kultury.

Začíná psát a uveřejňovat své básně v časopisech. V roce 1845 se Němcovi stěhují na Chodsko a Božena začíná ve sběratelské činnosti a velmi ji zajímají sociální podmínky prostého lidu. I když manželství Němcových není šťastné, nikdy se neodloučí. Když už ne ta velká horoucí láska, tak alespoň vlastenectví je to co je spojuje. A samozřejmě v rámci doby a politické situace v českých zemích jim přináší nemalé potíže a problémy. Tajná rakouská policie je stále sleduje a po nástupu Bachova absolutismu se jejich situace ještě více dramatizuje a horší.

Němcová se nebojí říkat svoje názory hlasitě a to je příčina proč tajná policie ji má v hledáčku jako osobu nežádoucí.

Začíná pomalu, ale jistě chápat rozdíl mezi opravdovým vlastenectvím a opatrným vlastenectvím měšťáků.

V roce 1850 překládá Rakouská státní správa Josefa Němce do Uherska a Božena se vrací do Prahy. Svého manžela v Uhrách navštíví asi třikrát a tyto návštěvy využívá hlavně ke shromažďování materiálu, které později použije při psaní pohádek.

Za svoji literární činnost získává jen malé honoráře a žije svůj život společně se svými dětmi velmi bídě.

V roce 1861 přijíždí do Litomyšle redigovat své spisy, avšak onemocní a svoji práci nedokončí.

Na konci 50. let 19. století se Božena rozhoduje pro život bez manžela, jen se svými dětmi. Doslova živoří a její manžel Josef jí peníze na domácnost a děti neposílá. Ke všemu utrpení ještě umírá syn Hynek.

V této těžké době svého života vzniká její největší a nejznámější dílo **BABIČKA**. Ve všech jejích dílech jsou hrdiny prostí venkovští lidé.

Mezi stěžejní tvorbu BOŽENY NĚMCOVÉ patří:

NÁRODNÍ BÁCHORKY A POVĚSTI (1845 – 1847)

Obsahem jsou pohádky, místní pověsti a legendy. Němcová se snaží o vlastní převyprávění lidové látky. Hlavní myšlenkou pohádek je rovnost všech lidí a vítězství mravních hodnot nad silou zla.

Dalším počinem jsou:

SLOVANSKÉ POHÁDKY A POVĚSTI (1857 – 1858)

Božena je píše tak, jak je slyší od vypravěčů.

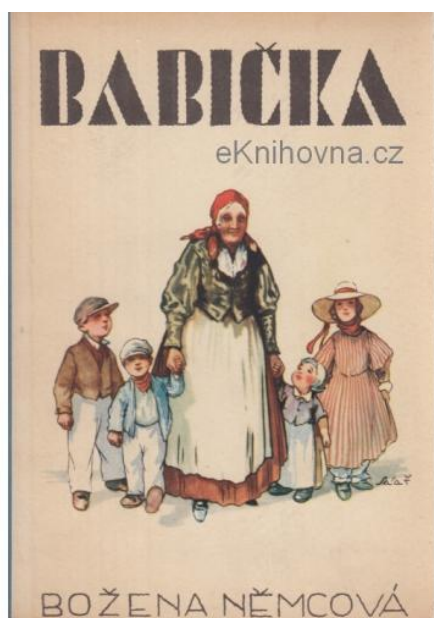
Dalším důležitým dílem jsou:

OBRAZY Z OKOLÍ DOMAŽLICKÉHO

Božena Němcová se zde věnuje cestopisným článkům u kterých používá poznatky a dojmy z Chodska, ale také poznatky a zkušenosti z několikaletého pobytu na Slovensku.

A to nejhlavnější dílo (už zmiňované), přeložené do mnoha jazyků, je **BABIČKA**, s podtitulem *Obrazy z venkovského života*.

Tak tedy: **BABIČKA** (1855)

PODZÁMČÍ (1858).

V tomhle velkolepém díle čerpá Božena Němcová náměty ze svého dětství a vše rozšiřuje poznáním lidového života. Nejedná se o životopisný román, jsou v něm jenom úryvky z jejího života. Dílo obsahuje dvě části.

První část popisuje život na Starém Bělidle a příjezd babičky. Božena Němcová zde představuje další postavy, jako je mlynář, panský strážník Mojžíš, bába kořenářka, Viktorka, vévodkyně, schovanka Hortenzie, Proškova rodina.

Druhá část, vnitřní, je pojednána jako ukázka přírodního dění během ročních období a život v jednotlivých fázích roku.

K dalším uměleckým počínům Boženy Němcové mohou přiřadit povídky jako je **BARUŠKA** (1885), **DIVÁ BÁRA** (1856), **DOBŘÝ ČLOVĚK** (1858), **PAN UČITEL** (1860), **CHÝŠE PO HORAMI** (1862), **POHORSKÁ VESNICE**

(1856), **V ZÁMKU A**

V **Pohorské vesnici** se Němcová věnuje sociální tematice. Klade si za cíl urovnat vztahy mezi šlechtou a lidem.

V **Zámku a podzámčí** se opět snaží směřovat k tematice sociální a poukazovat na nesmírně ohromný kontrast mezi krutostí chudoby a marnotratností boháčů.

Mezi představitele českého realismu patří velkou měrou:

ANTAL STAŠEK (1843 – 1931)

ANTAL STAŠEK vystudoval práva, avšak více se proslavil jako básník. Když, mimo jiné, působil v menším městě Semilech, narodil se mu syn, kterého známe pod pseudonymem IVAN OLBRACHT.

Kromě advokátské praxe působí Antal Stašek i na poli politickém. V letech 1889 – 1895 je zemským poslancem za Národní (Staročeskou) Stranu.

V letech 1919 – 1920 je poslancem Revolučního shromáždění Republiky Československé za Českou Státoprávní Demokracii. Dílo Antala Staška se dotýká hlavně podkrkonoší a sám Stašek je velmi ovlivněn socialismem.

Ze Staškovi prózy vzpomenu NEDOKONČENÝ OBRAZ (1878).

O ŠEVCI MATOUŠOVI A JEHO PŘÁTELÍCH je román, jehož děj se odehrává ve Vranově na pozadí svárovské stávkou.

Dále za vzpomnutí stojí dílo NA ROZHRAŇÍ (1908).

V TEMNÝCH VÍRECH – jedná se o trojdílný román ve kterém Stašek popisuje zakládání textilních továren v Podkrkonoší. Román je napsán pohledem nejchudších vrstev. Antal Stašek se v tomhle románu zabývá problematikou sociální a také se k této problematice neskrývaně vyjadřuje. Jako největší zlo vidí nenasytný kapitalismus a získávání majetku v tomto třídním řádu. Takovéhle obohacování na úkor druhých chápe jako těžký zločin.

Spiritismem se Antal Stašek zabývá v díle BLOUZNIVCI NAŠICH HOR.

Z další Staškovi tvorby připomenou počín PŘELUD, KDYŽ HLAD A VÁLKA ZUŘILY a STÍNY MINULOSTI.

V roce 1928 Antal Stašek vydává spisy svých básní pod názvem:

CO MINULO A NEVRÁTÍ SE VÍCE.

Ještě vzpomenu epické básně VÁCLAV (1872) a Z DOBY TÁBORŮ (1884).

A závěrem si u Antala Staška připomeneme jeho vynikající drama SMLOUVU S LICHVÁŘEM a literárně vědecký počín RUSKÉ BÁSNICTVÍ A TURGENEV (1873).

ZIKMUND WINTER (1846 - 1912)

Po vystudování gymnázia se rozhoduje k dalšímu studiu a jeho cesta směřuje ke studiu teologie. Avšak po jednom roce studium ukončuje a začíná se věnovat historii na Karlo-Ferdinanské Univerzitě v Praze.

Po skončení studií nastupuje na učitelské místo na Reálné škole v Pardubicích. Působí zde však jenom jeden rok jako suplent. Zde v Pardubicích se i ožení. Učí ještě v Rakovníku a poté i v Praze. Dokonce je jmenován C. K. (císařským a královským) školním radou.

Ve svém díle popisuje poměry v českých městech. Jsou to např.

STAROBILÉ OBRÁZKY Z RAKOVNICKA (1886). Druhý díl vyšel v roce 1888. A také PRAŽSKÉ OBRÁZKY – HISTORICKÉ KRESBY A NOVELY (1893).

Zikmundu Winterovi nebyly cizí historické události a tohoto je důkazem v románové tvorbě. Známý je především NEZBEDNÝ BAKALÁŘ (1883), dále román ZE STARÉ PRAHY (1894).

Winterovi historické romány a povídky se soustřeďují na 16. a 17. století. Představuje měšťany, postavy intelektuálů, ale i osudy duševně rozvrácených lidí, které končí tragicky. Další významné dílo **Zikmunda Wintera** je **ROZINA SEBRANEC**. Jedná se o příběh temperamentní dívky, původem nalezenec, svěřeného do výchovy bezdětných manželů. Citově strádající dívka se hladově vrhá do sporných milostných vztahů, nedokáže rozpoznat faleš, ani si neumí vážit upřímného citu. Těžko se vyrovnává s pokrytectvím a nechápe proč proti sobě popuzuje stále více lidí.

K dalším historickým románům patří:

BOUŘE A PŘEHÁŇKA – výbor povídek (1907)

ZE STARÉ PRAHY – HISTORICKÉ OBRÁZKY (1894)

ČLOVĚK ZMAŘENÝ

V PASTI

PANEČNICE

Mnoho povídek Zikmunda Wintera vyšlo v časopisech.

Ještě je třeba vzpomenout román **MISTR KAMPANUS** (1907) – (Životopisný román o Janu Kampanovi Vodňanském a o poměrech na Karlově Univerzitě kolem roku 1620).

IGNÁT HERRMANN známe jako spisovatele, humoristu a redaktora. Je proslulý svými fejetony, povídkami a romány z pražského prostředí.

V počátcích své tvorby píše hlavně glosy a povídky. Jistý čas pracuje též jako redaktor v nakladatelství **Jana Otty**.

Z **Herrmanna** se stává novinář a v **Ottově** nakladatelství rediguje časopis **Paleček**.

Ignát Herrmann je zakladatelem humoristického časopisu **Švanda Dudák** a pracuje také jako redaktor **Národních Listů**.

Později nejedno dílo bylo použito jako námět pro filmové zpracování, a to zejména ve 30. letech 20. století v jednom ze slavných období československé kinematografie.

IGNÁT HERRMANN (1854 – 1935)

Ve své tvorbě se pokouší o drama – **MANŽELOVA PŘÍTELKYNĚ** (1890), avšak ne příliš úspěšně.

Výsoce je kriticky ceněn jeho román **U SNĚDENÉHO KRÁMU**. Román pojednává o tragickém osudu pražského kupce **Martina Žemly**.

Mnohem větší čtenářský ohlas má Herrmann s dílem **OTEC KONDELÍK A ŽENICH VEJVARA**.

Pro velký ohlas a zájem píše pokračování **TCHÁN KONDELÍK A ZETĚ VEJVARA**.

Jedná se o příběhy o malířském, mistrovi Kondelíkovi. Tyto příběhy byly koncipovány jako humoristické. Do současné doby v nich však zůstává živá a především idylická rovina rodinného života.

Historický význam mají **Herrmannovy vzpomínkové prózy**. Jsou to především:

PŘED PADESÁTILÉTY, BLEDNOUCÍ OBRÁZKY, V PEVNOSTI.

Taktéž nelze opomenout skutečnost, že Ignát Herrmann byl editorem díla **Jana Nerudy** (14 svazků).

K vydání také připravil poslední a posmrtnou Nerudovu sbírku **ZPĚVY PÁTEČNÍ**.

Od roku 1888 působí Herrmann jako předseda spolku MÁJ.

Za zmínku stojí i to, že v průběhu 20. let 20. století se zapojuje aktivně do kampaně proti budování zoologické zahrady v Praze.

Je přesvědčený o její neužitečnosti a v několika povídkách tyto snahy zesměšňuje.

Z dalšího významného počínu chci uvést dílo Z CHUDÉHO KALAMÁŘE – jedná se o výbor krátkých povídek.

Dále: U SNĚDENÉHO KRÁMU (1890). V roce 1933 s úspěchem bylo dílo zfilmováno. Hlavní roli tenkrát obsadil František Smolík, Antonie Nedošínská a Vlasta Burian.

K další práci **Ignáta Herrmanna** :

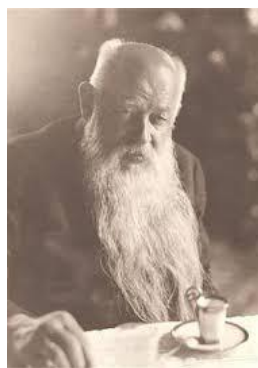
Praha, její postavy a ulice ho inspirují k napsání díla Z PRAŽSKÝCH ZÁKOUTÍ, dále pak povídka BEZDĚTNÁ. Ta byla v roce 1935 nafilmována. Za zmínku stojí taktéž PŘÍBĚH DUŠIČKOVÝ, který byl v 60. letech 20. století nádherně zfilmován.

V období romantismu, stejně tak jako v jiných obdobích, působí v českých zemích i spisovatelé s regionálním významem. Uvedu KARLA VÁCLAVA RAISE (1859 - 1926)

K.V. RAIS píše témata z regionu podkrkonošského a hlineckého. Je autorem knih pro děti a mládež.

ZAPADLÍ VLASTENCI,
PANTÁTA BEZOUŠEK,
KALIBŮV ZLOČIN,...

Jižním Čechám se věnuje především **JOSEF HOLEČEK** (1853 – 1929)

Jeho ústředním bodem byla vesnická tematika, vztah lidí k půdě, vývoj vztahu venkova a města. Objevuje se i kritika tvrdého kapitalizmu na venkově a s ním spojená industrializace a nemilosrdný osud obyvatelstva. Byl oblíben především díky selské tradici 19.století. Poněkud podobný umělecký proud v německé literatuře se nazýval Heimatkunst.

Regionální představitelkou realismu se zaměřením na okolí Litomyšle a Proseče je aktivní členka dobového ženského emancipačního hnutí **TERÉZA NOVÁKOVÁ LANHAUSOVÁ** (1853 – 1912)

Stežejní román **Terezy Novákové** je bezesporu **Drašar**. Popisuje zde skutečnou osobu, kněze na venkovské farnosti. Příběh románu končí tragicky.

Na závěr připomenu **JINDŘICH ŠIMONA BAARA** (1869 – 1925)
a **KARLA KLOSTERMANNA** (1848 – 1923)

JINDŘICH ŠIMON BAAR si nepřál, aby na náhrobku jeho hrobu bylo napsáno jeho jméno. Hrob pro nevědicí lze rozpoznat na hřbitově v Klenčí pod Čerchovem díky tomuto verši.

JINDŘICH ŠIMON BAAR
(1869 – 1925)

Čtenáři!

*Těž tvá cesta k hrobu běží,
tož se netaž, kdo zde leží,
které bylo naše jméno,
jaká práce – žití, věno.
I své kvítí i své hloží
odnesli jsme na soud Boží,
pokoj máme v tomto hrobě,
Bůh ho jednou dej i Tobě.*

Pane, smiluj se nad námi!

Oba patří do skupiny spisovatelů, věnující se venkovské próze. J.Š.Baar zejména i katolické moderně. **J. Š. Baar** nemá vymezen přímý region, který se týká jeho tvorby, avšak **Klosterman** se zaměřuje ve svém umění jen na oblast Šumavy, Pošumaví, šumavského podlesí.

Karel Klostermann
*1848†1923

„... A povaha mnohých vzala poruchu: z dobrého bydla vzešla zpupnost, pýcha a chvástavost, touha po výdělku přivodila lakotu, závist a zálibu mamonu; bývalou střídmost vyměnilo zhýralství a bezohledné pachtění se za požitky. A srdce jejich se zatvrdilo...“

Karel Klostermann

Téměř celé **Klostermannovo** dílo se zaměřuje na Šumavu a Pošumaví.

Předmětem umělcova zájmu je pohoří na česko–německém pomezí, které se táhne při státní hranici Čech s Německem a Rakouskem.

Závěr:

Rusy českého realismu spočívají v menším zájmu o městské prostředí. Hlavní doménu tvoří tematika venkova a historie a pokud se hovoří o městě, pak jde téměř až o kritický naturalismus. Český realismus vyhýbá se idealismu a je značně zaměřen na sociální citění prosého venkovského i městského lidu. Historická témata jsou zobrazována na základě podložených odborných výzkumů. V dalším díle (viz příští číslo ZHOŘ ART č.2/2020) bude český realismus pokračovat následujícími osobnostmi: **ALOIS a VILÉM MRŠTÍKOVI, KAREL MATĚJ ČAPEK CHOD, GABRIELA PREISSOVÁ, LADISLAV STROUPEŽNICKÝ a další.**

Pro čtenáře časopisu ZHOŘ ART a milovníky klasické české literatury napsal, sepsal a vybral z dostupných materiálů a istránek *Lumír Stehlík*, redaktor rubriky prózy a poezie

Okénko poezie Lumíra Stehlíka

ADVENTNÍ

To jsme na naše místo chodívali
Místo tam kde začínal les za řekou
A svíčky jak neděle se střídaly zapalovali
A vločky sněhové tály na našich rukou

I dnes jsem tam byl sám jen zimní hlas tichý se mnou
A za týden zas přijdu a zapálím svíci snad stovky
Z konvičky zlomocný čaj blínový v tu chvíli marnou
upíjet budu a naposled se ukážou letního slunéčka krovky

PŘÁNÍ

To tehdy babí léto--naplnilo džbán k napití
Nejzlatavější vodou

A průzračnou tůňku krásnilo barevné to listí
Slyšel jsem, jak slunce se střídá s lunou

Už tenkrát jsem cítil závan Tvých vět
A protančil bych s Tebou léta celá

Ty s jednou vráskou už a mě bylo jen "pět"!
A v zrcadle života jsi se ve svatebních šatech tkvěla

Přál jsem si v chrámu svatém s Tebou být
Vysoké podpadky, cylindr a frak

Cylindr rostoucí do nebe svou "*maličkost*" skrýt
Však teprv učil jsem se písmena někdo chtěl,
aby tomu bylo tak

NEÚPROSNÝ ČAS

Dávno tomu co při úvozu jsme čekávali
Až převozník nás vysadí u druhého břehu
Tam do krámku s kořením jsme chodívali
A za vůně skořice cítili naši vzájemnou něhu

Dnes všechno je jiné už v Pánu je loďka i starý muž
Kamenný most tak pevný překlenul řeky naší proud
I krámek s kořením zmizel - Skořici sebral též černý už
hodiny Světa se pyšní „*nás nelze nazpět posunout*“

STAŘENKA A HOŠÍK

V té době dávných časů v době, kdy její vrásčitá tvář se uměla smát
A tmavá kuchyň s oknem malým bylo místo kde všechno jsem chtěl znát
Trhací kalendář, kredenc, rádio to vše mi nedávalo spát
Ruce prací poznamenané uměly tak krásně hřát

A světnice vedle, světnice vdovy tam ji mnohé noci přiváděly tragický sen
Svatý obraz, kříž dával jí naději v příští radostný den
A na skříni šatní spal Ježíšek „*Pravila, nevzbud'me ho jen!*“
Odešla pro mě časně a Julie se stalo jedno z nejkrásnějších jmen

DOPIS

Co napsat Ti věru ani nevím sám
Slyšet je dosud tóny těch našich chvil
Přesvědčení bylo klamné že Tě napořád mám
Houslista z pekla přiletěl jen ten pro nás zbyl

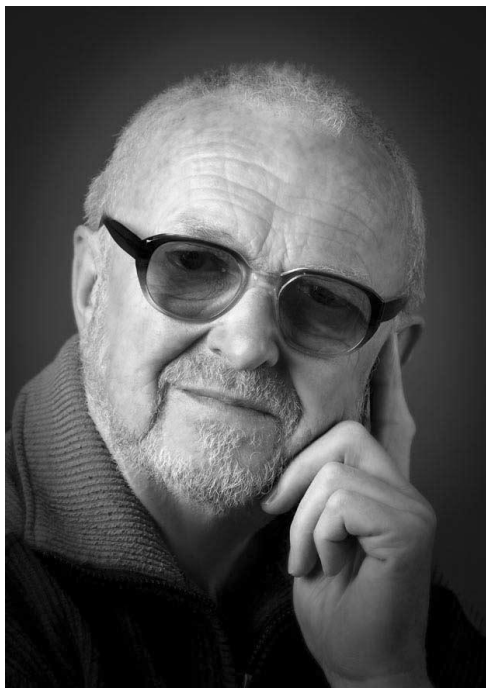
Jeho skřipky zněly zvuky šílenými zlými
Jakoby všechno zlo pekelné v sobě schovaly
V každém dni čekal jsem lučištníky se šípy svými
Jen uniknout tomu zlu kde falešní andělé jízlivě zpívali

CHUDOBKA

Ta jedna z mnoha za oknem v travách kvetla
V šatu svém byl nevšední, však obyčejný
Byla vskutku jediná co nitro mé tolik pozvedla
Všedně sváteční a tichý zpěv vyjimečný

Za plotem plaňkovým zahrada růží nebes se dotýkala
Avšak melodie jsem slyšel lstivé a falešné
Nebylo přáním mým přivonět ke kráse co pod zlobou se kryla
Ta chudobka mi dala poprvé naději ve vše jasné a krásné

Po dnu a noci však těžkého prozření
Chudobka v pcháč se pozvolna mění
Ostny bodavé už i okno mé temní
A pomalu šírají mé srdce přímo vprostřed stavení

JIŘÍ CHADIMA - *19.10.1940 – Praha
Český fotograf

OSOBNOSTI

JIŘÍ CHADIMA

S panem Jiřím Chadimou jsem se seznámil u příležitosti jedné z mnoha vernisáží v galerii „NA HRADĚ“ v Hradci Králové. Tato galerie prezentuje mj. i výtvarná díla umělců - členů UVU, nejen z východočeského kraje. Dosud mně neznámý pan Jiří Chadima (vyzbrojen fotografickou technikou), mě požádal o krátký rozhovor, během něhož jsem pochopil, že je defakto fotodokumentaristou a ve vztahu k členům Unie výtvarných umělců pak už výsadním „dvorním fotografem“. Náš přátelský rozhovor se zaměřil na právě vystavovanou tvorbu, ale i o tom, jak jsme se my oba dva během života ve svých zájmech dostali na cestu profesionálních umělců. On na cestu fotografie a já na cestu výtvarníka – grafika. Z příjemné besedy o umění zrodil se nakonec fotodokument prezentovaný v internetovém časopise **CHADIMOVA FOTOREVUE**

. Čas plynul jako voda a já jsem došel k poznání, že z vernisážového rozhovoru a editovaného dokumentu ve FOTOREVUI, vzniklo vlastně vzácné přátelství, které pokračovalo pozváním do mého atelieru pod Bílými Karpatami. V podstatě vzato – sešli jsme se proto, abychom si o sobě a o umění řekli více, než by časopis byl schopen prozradit. Takových příležitostí není mnoho už také proto, že častějším kontaktům mezi námi brání příliš velká vzdálenost.

Ze vzájemného vypravování nakonec vzešel z mé strany vůči panu Chadimovi velký dluh. A není jenom můj. Oplatit mu – vrátit mu – tu neobyčejnou vstřícnost a vzácné pochopení, které měl a má vůči tvůrcům kulturního života naší společnosti... Dovoluji si proto seznámit čtenáře časopisu ZHOŘ ART s životním profilem jeho vzácné osobnosti, stručně a ve vší skromnosti shrnuté do jeho následujícího vypravování, resp. popisu „**ART CURRICULUM VITAE – JIŘÍ CHADIMA**“ :

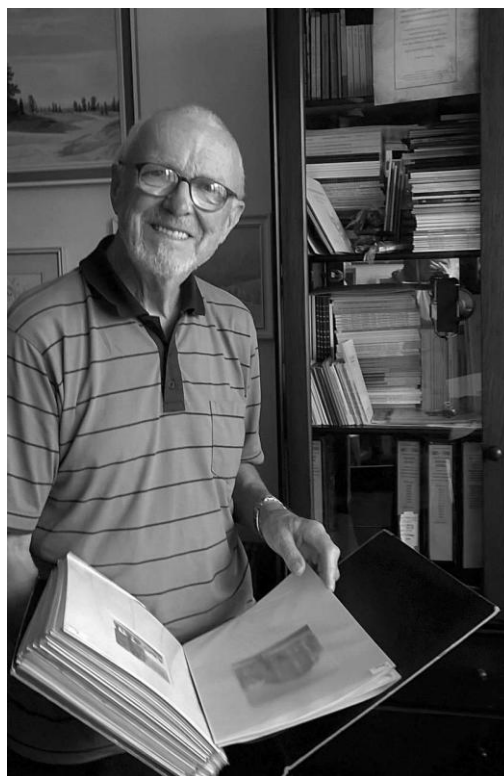
*„.....Narodil jsem se 19.10.1940 v Praze na ostrově Štvanice. Říká se, že na levém břehu se rodili bohatí a na pravém břehu talentovaní. Ovšem uprostřed na Štvanici, nebylo narozeným nic dáno do vínku, a tak se musí celý život jenom hledat a učit se. Moje hledání a učení směřuje již přes padesát let k fotografii a posledních patnáct let i k vydávání **Fotorevue**.*

*Moje fotografické začátky a pozdější činnost ve fotografii byla až do konce minulého století spjata s **Fotoklubem Kaučuk v Kralupech n/Vltavou**. Zde jsem rostl pod vedením chemika a vědce **Ing. Ladislava Rosíka CSc.**, a později jsem měl tu čest s ním vystavovat na několika autorských výstavách. Tento pán mi nikdy neukázal, jak mám dělat fotky a ani mně nedal nahlédnout do své „alchymistické kuchyně“, pouze mi dával „fotografické políčky“ a dovedl mě až do **Lidové školy umění prof. Jána Šmoka**. Po absolutoriu jsem byl vybrán ke 2,5 letému studiu na **Institutu pro lektory a porotce, který opět vedl Ján Šmok**.*

*Za socialismu bylo další sebevzdělávání přece jen trochu jednodušší, alespoň ve fotografii. Základem bylo obvyklé zapojení se do některého fotokroužku, kterých bylo přehršle pod patronací různých Závodních klubů. Odtud vedla cesta do LŠU, či jiných kurzů pod Krajskými kulturními středisky. Vyvrcholením bylo absolvování **Institutu pro lektory a porotce, který zajišťovalo Ústředí pro kulturní a výchovnou činnost – ÚKVČ**.*

Je nutno podotknout, že všechna tato vzdělávání byla bezplatná a probíhala většinou o víkendech. Členové Fotoklubu Kaučuk měli velmi dobré styky s **Malou galerií ČS na Kladně**, provozovanou **Jiřím Hankem**, kam se pravidelně jezdilo na vernisáže, a kde jsme také měli možnost vystavovat. Po vernisáži se pokračovalo v některé z blízkých hospod, kam jsme chodili nejen na pivo, ale i na výborné matesy. Zajímaly mne tváře jednotlivých účastníků vernisáží a jejich výrazy při posezení, a tak jsem je začal fotografovat. Mým původním cílem bylo to, že budu vytvářet foto drby, které budu rozesílat kamarádům, a tak jsem si založil internetový časopis **Chadimovy Fotodrby**. První číslo bylo z vernisáže Autoportrétů v Příbrami dne 19. ledna 2006. Při sestavování tohoto čísla jsem zjistil, že na drby nemám žaludek, a od té doby se snažím být seriosním vydavatelem. Po několika letech byl změněn název časopisu na **Chadimova Fotorevue** a je k nahlédnutí na adrese www.fotorevue.org (vyšlo již 380 čísel).

Během vydávání vznikla řada portrétů významných ale i začínajících osob z výtvarného umění. Fotografuji výhradně při daném osvětlení s dlouhým expozičním časem a na „plnou díru“. Nejde mi o brilantní fotografie, ale o zachycení výrazu portrétovaného v daném prostředí, čehož bych při použití blesku nikdy nedosáhl.

Cílem časopisu není bulvární zpravodajství, ale informování o výtvarnících, ať již známých nebo začínajících. Nazýváme to procházkou uměleckým lesem, při které se občas zastavíme u kmenu, kmínku nebo plaňky. Jeho posláním je informovat o tom, co se kde děje a pomoci na výsluní dosud neznámým tvůrcům.

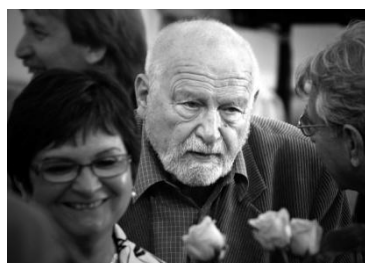
Mám rád dobrou fotografii a nefandím těm, kteří potřebují k vytvoření fotky pouze prst a něco co fotí. Fotografie je víc než paměťový záběr z cest, nebo mejdanu, kterým ohromujeme své přátele a ukazujeme jim to, co si „my“ můžeme dovolit. K **paní Fotografii** přistupuji s pokorou, protože je to dáma, která si zaslouží úctu, obdiv a jemné citové zacházení.... (konec citace)

Jiří Chadima

Malý výběr z Chadimovy galerie fotoportrétů:

DOMINIK DUKA

OLBRAM ZOUBEK

PAVEL MATUŠKA

VLASTIMIL HARAPES

Hodně energie, mnoho zdraví a hlavně dobré světlo
přeje redakce a čtenáři ZHOŘ ART

SLOVO A ČAS

הגיבור

včera a dnes

Hagi bor stále vítězí!

Je začátek března a Prahu zasypal bělostný sníh. Brodím se jím k modernímu zázemí pro seniory židovského původu, na jeden z pražských kopců, kde za chvíli obejmu svého dlouholetého přítele, který se svojí zcela zachovanou pamětí dokáže ještě i ve svých osmaosmdesáti letech vyprávět o přetěžkých ale naučných chvílích svého šestnáctiletého života v nacistickém lágru v Bystřici u Benešova.

KOCENTRAČNÍ TÁBOR – HAGIBOR – PRAHA 1944

Vstupuji přes pečlivě střeženou bránu do vysokých dveří starobylé budovy Hagiboru a v nich se setkávám s drobnými temnookými dětmi, které též tato budova ve své školce hostí. Jdu čistotou vonícími chodbami dřívějšího Starobince a zastavuji se před bělostnými panely na nichž čtu, že už roku 1888 rozhodla židovská obec, ve spolupráci s „Jubilejní Nadací císaře Františka Josefa pro choré“, o vybudování této stavby a vykoupila pro ni pozemky na pražském kopci, pod Novým židovským hřbitovem. Projekt byl svěřen architektu V. Kafkovi a později byl realizován stavitelem Antonínem Schlosserem z Plzně. Chorobinec, později „Starobinec“, fungoval i za okupace, a to až do roku 1943.

Je zajímavé, že už po roce 1917 byly schváleny stanovy „Sportovního klubu Hagibor“ a po vzniku ČSR zde vznikly sekce nejrůznějších sportovních odvětví. Byly zde též organizovány letní tábory i reprezentační plesy. V roce 1926 je využita nezastavěná část Chorobince, za pomoci peněžních sbírek, pro vybudování reprezentačního sportovního areálu, ve kterém později trénovalo mnoho českých rekordmanů i olympioniků. V březnu 1939 však začíná to hrůzné období nejen židovských dějin a Hagibor se stává jednou z posledních oáz, kde si mohly židovské děti hrát a zaspotovat.

Většina akcí končí v roce 1941, kdy začínají deportace Židů z Prahy.

Krásná šesticípá zlatá hvězda je zle zneužita.

Procházím rozsáhlou a mnoha dobrými obrazy vyzdobenou budovou k modernímu a zajímavě architektonicky zvládnutému zázemí, pro zhruba padesát seniorských klientů.

Je vystavěno v půlkruhu za původní, též renovovanou budovou Starobince. Jelikož mne v minulosti osud několikrát zavedl do podobných zařízení pro seniory v naší republice, kteří už se o sebe nemohli postarat, přímo si vychutnávám příjemnou a optimistickou atmosféru profesionálně zvládnutých interiérů pokojů, chodeb, i jídelních a odpočinkových zákoutí pro obyvatele této části Hagiboru. Ani stopy není po známém nepřijemném oděru, svědčícím o inkontinenci, o vysoké problematice nemocí stáří, o bezmoci a zoufalém přežívání, o tom všem zlém, co jsem vnímala v podobných typech zařízení dříve.

Potkávám mladé svižné ošetřovatele a pečovatelky a všichni se mile usmívají... Usmívají se a já vnímám naplno důležitost i léčebný vliv lidského Úsměvu. Zdravíme se, prohodíme pár slůvek. Zdá se mi, že si mne tyto lidé dokonce pamatují.

Dumám, že ti, kteří za pastelově zbarvenými širokými dveřmi pokojů v pohodlí a v dokonalé péči žijí, právě prošli po okraji jakéhosi imaginárního Kruhu života ke stavu již známých dětských počátků. Vše se, jak se mi zdá, v našem stáří zřetelně a nekompromisně opakuje i s tou batolecí nepohyblivostí, nemožností chůze, inkontinencí, nutností přítomnosti kohosi, kdo stará batolátka převine, nakrmí a napojí. Jak je to však vše jiné při našem vstupu do života. Jsme k zulíbání a nic pro naše pečovatele není odporné a nezvládnutí. Jsme milováni, laskáni vonnými olejíčky a ani adopce není problémem. Hlavou mi letí slova jedné mé básně, ve které je verš o tom, že mladí ptáci staré přece nikdy nekrmí... Ano, není mnoho těch, co dokáží stará batolátka adoptovat, přivínout.

Zde, v Hagiboru – Vítězi, však s podivuhodnou jasností vnímám opak těchto svých temných úvah... Radostně vnímám, že zde, v tomto Židovstvím dotýkaném prostoru byla dosažena meta nejvyšší... Je zde personifikováno Lidství v té nejskvělejší podobě, kterou je ochranná a dá se říci, že v mnoha případech i jaksí něžná pomoc tomu nejpotřebnějšímu z bližních. Nezbyvá než se sklonit v obdivu před perfektně organizovaným chodem seniorského domova, kde se všichni cítí tak dobře. Před skvělou lékařskou i rehabilitační péčí i s moderními pomůckami pro očistu těch, kteří mnohdy opravdu připomínají stará obří batolátka a snad už ani nedokáží svým usměvavým pečovatelům vyslovit slova díky. Nahlížejí už do jiných, snad lepších sfér, tam, kde se opuštění hmoty rovná uzdravení...

Můj přítel už domů nechce. Velmi se mu v tomto čistotou vonícím zařízení s dobrou kuchyní a ještě lepší péčí líbí. Personál Hagiboru se stará o zábavu svých klientů s vysokou mírou nápaditosti.

Pořádají se zde šachová klání, fungují cvičební programy, je k dispozici vířivá koupel, uskutečňují setkávání klientů v místní kavárně a přednášky na velmi zajímavá témata, včetně poezie, jsou na denním pořádku. V objektu je i kadeřník, keramická dílna a hlavně jsou zde pořádány skvělé oslavy židovských svátečních dnů.

Na rozhraní Strašnic, Vinohrad a Žižkova, téměř ukrytá za mohutnou stavbou hotelu Don Giovanni, se nachází budova, která vypadá jako malý zámeček. Za silnou závorou a s bytelnou vrátnicí. Všichni tu oblast známe pod jménem Hagibor ale málokdo ví, že je to v překladu hrdina.

HAGIBOR – DOMOV SOCIÁLNÍ PÉČE

V roce 1944 se z Hagiboru stal pracovní tábor, kde byli soustředováni tzv. židovští mišenci. Táborem prošlo cca 3500 lidí.

Klienti se sejdou u skvěle prostřených stolů a hlavní rabín i další vedoucí pracovníci a kulturní pracovnice zajímavě tato setkání vedou a ozřejmují všem, i nám, přátelům a příbuzným klientů, dávné židovské tradice. Zpívají se hebrejské písně, dobře se jí a pije, staré dámy mají skvěle upravené vlasy, pěkné róby a dobrou náladu.

Nad stolem, zaplněným mísami s malebně naaranžovanými kousky jižního ovoce, ořechy a chutnými moučníky nenápadně pozoruji, jak pěkný vousatý mladík-ošetřovatel s černou jarmulkou na kučeravé hlavě s nejvyšší pozorností vkládá zrnka sladkých hroznů do úst velmi staré nepohyblivé dámy na vozíku. U úst jí též přidržuje šálek s vonící kávou a její myslí letí, že jsem tuto ženu znávala ve svém mládí jako urostlou, významnou a velmi sebevědomou lékařku. Takový drobínek z ní zbyl. Díky zázemí Hagiboru zde spokojeně žije již šestým rokem. Odvracím oči a raději s dojetím hledím, jak je na zahrádce Hagiboru židovskou mládeží zasazován nový něžný stromek- sakura, na počest letošního jara. I tady, uprostřed jakési, snad zdánlivé konečnosti, je chystán nový počátek.

Plaše... (jsem jen doprovod) si vkládám oválky slaných oliv do úst a vzpomínám na jeden z okamžiků mých návštěv v Hagiboru. Skoro devadesátiletý pán, místní rezident, v této mé vzpomínce neuvěřitelně zručně a s výbornou pamětí hraje na zdejší klavír. Nezaznamenávám ani nejmenší ztuhlost prstů či úbytek paměti. Poblíž rozeznělého nástroje se jakási stará dáma, bývalá baletka, viditelně... mladě... z hudby a pohybu raduje a dokonce s rozzářenými očima docela svižně tančí... TANČÍ...! V té chvíli Hagibor opět vítězí... nad zoufalstvím, bezmocí stáří, opuštěností, beznadějí a snad dokonce i nad samotnou smrtí... Vítězí obdivuhodnou lidskou láskou k bližnímu svému, profesionalitou a něhyplnou obětavostí...

A já se skláním v úctě a vyslovuji za to lidským „Vítězům“ velký dík!

Hatikva text in Hebrew:

כָּל עוֹד בְּלֵב פְּנִימָה   עוֹד לֹא אָבְדָה תְּקוּתָנוּ,
נֶפֶשׁ יְהוּדֵי הוֹמְיָהּ,   הַתְּקוּהָ בֵּת שְׁנוֹת אֲלֵפִים,
וּלְפָאֲתֵי מְזָרַח, קְדִימָה,   לְהִיּוֹת עִם חֶפְשִׁי בְּאַרְצָנוּ,
עֵין לְצִיּוֹן צוֹפְיָהּ,   אֶרֶץ צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם.

Alena Klímová-Brejchová (BO.-žena)

PŘED 80 LETY ODEŠEL JOŽA UPRKA do malířského nebe

Lid, přírodu a tradice Slovácka celý život zachycoval na svých obrazech malíř Joža Uprka. Novodobý český realista a impresionista tak zachoval autentickou podobu venkova pro další generace. Umělec ceněný doma i v zahraničí zemřel před 80 lety.

POUŤ U SV. ANTONÍČKA

DVĚ TRÁVNICE (NA POLI)

JOŽKA NA PRÁZDNINÁCH

KOŇSKÝ TRH

ODPOČINEK

NÁVRAT Z POLE

Joža Uprka se narodil 25. října 1861 v Kněždubě na jižní Moravě. Jeho bohémský život je nepřetržitou poutí a hektickým hledáním a úsilím o zobrazení života a lidových folklorních tradic na Moravě, zejména na moravském Slovácku. Patří k okruhu nejvýznamnějších čsl. malířů s francouzskou impresionistickou školou. Jeho dílo je celoživotním národopisným dokumentem. Jeho patrně nejznámější obraz „Jízda králů“ vznikl v roce 1897 ve dvojím provedení, realistickém a impresionistickém. V témže roce měl Uprka první soubornou výstavu v Topičově salonu v Praze. Joža Uprka zemřel 12. ledna 1940 v Hroznové Lhotě.

NE - OBYČEJNÝ ŽIVOT

PŘED 130 LETY SE NARODIL KAREL ČAPEK

Knihy a myšlenky Karla Čapka jsou aktuální dodnes díky nadčasovým tématům a víře v obyčejného člověka.

Spisovatel, dramatik, novinář a humanista se zájmem o veřejné dění, se přitom narodil už před sto třiceti lety, 9. ledna roku 1890 v Malých Svatoňovicích.

Zemřel v politicky pohnuté době o pouhých 49 let později.

KAREL ČAPEK (*1890 †1938)

Slovy jeho přítele, novináře Ferdinanda Peroutky, pozvedl Čapek „českou literaturu na úroveň světovosti“. Čapkův tvůrčí záběr byl pozoruhodně široký. Sahal od poezie přes publicistiku, prózu, drama, cestopisy, pohádky až k politickým a filozofickým úvahám. Nesmrtelnost si zajistil zejména romány a dramaty, která varují před zneužitím politické moci či techniky. K jeho nejslavnějším dílům patří **Válka s mloky**, **Bílá nemoc**, **Ze života hmyzu** nebo **Matka**. V letech 1932 až 1938 byl opakovaně nominován na Nobelovu cenu za literaturu, pokaždé neúspěšně. Schopnost bystrého pozorovatele, jenž vidí i obyčejné maličkosti v neotřelých souvislostech, prokazoval Čapek pravidelně i v tisku. Jako novinář pracoval od roku 1921 až do konce života v pražské redakci Lidových novin. Kromě aktuální publicistiky psal s lehkostí i humorem o lidských vášních, zálibách či slabostech. Z některých fejetonů později vznikly i knihy, například román **Továrna na absolutno**.

Jeho trilogií novel **Hordubal**, **Povětroň** a **Obyčejný život** se prý inspiroval americký spisovatel Arthur Miller, autor hry **Smrt obchodního cestujícího**.

Karel Čapek působil také jako dramaturg a režisér Vinohradského divadla v Praze, kde nastudoval mimo jiné světovou premiéru své hry Věc Makropulos, v níž si zahrála i **Olga Scheinpflugová**. S touto herečkou a spisovatelkou se Čapek oženil v roce 1935, tři roky před svou smrtí. Karla Čapka vzpomeneme ještě v příštích číslech našeho časopisu v rubrice

OLGA SCHEINPFLUGOVÁ (*1902†1968)
manželka Karla Čapka

MARIÁNSKÝ SLOUP se s největší pravděpodobností stoprocentně vrátí na STAROMĚSTSKÉ NÁMĚSTÍ

Na pražské Staroměstské náměstí se zřejmě ještě letos vrátí Mariánský sloup v podobě repliky, kterou věruhodně vytvořil reprodukcni sochař Petr Váňa, i když jde o repliku. Z mého pohledu jde nejen o hold a úctu k pohnutým dějinám české historie, ale především k dílu vynikajícího českého sochaře raně barokního období. Zpochybňovat realizaci tohoto významného barokního díla mohou jen laici, diletanty a umělecky i politicky nevzdělaní amatéři ve vztahu k dějinám umění a české historii.

Mariánský sloup na Staroměstském náměstí v Praze

Autorem repliky významného českého barokního sochaře Jana Jiřího Bendla je český reprodukcni sochař Petr Váňa. Původní originální sochu (Mariánský sloup) ze 17. století svrhl dav v roce 1918, protože v něm viděl symbol habsburské monarchie. V daný čas bylo toto jednání ukvapené, ale lze ho vzhledem k pohnutým událostem té doby pochopit. Chyby lze napravit, ale opakovat se nesmí.

Mariánský sloup stával na pražském Staroměstském náměstí až do 3. listopadu 1918. Šest dní po vyhlášení republiky ho strhla skupina kolem spisovatele a přítele Jaroslava Haška Franty Sauera. Se strhnutím pomáhali i hasiči: jedni údajně tahali za lano, druzí je s holemi v rukou jistili před hněvem místních obyvatel, kteří chtěli památku bránit.

Povalený Mariánský sloup na Staroměstském náměstí v Praze 3. listopadu 1918

Původní mariánský sloup byl na Staroměstském rynku vztyčen v roce 1650. Na čtrnáctimetrovém sloupu stála dvoumetrová pozlacená Panna Marie na přemoženém drakovi, v rozích podstavce byli andělé zápasící se silami zla. Měl připomínat záchranu Prahy před Švédy během třicetileté války. Pomník přitom objednal pro město císař Ferdinand III. na paměť uhájení Prahy před Švédy, ukončení třicetileté války a k oslavě Panny Marie Immaculaty.

Byl chápán jako výraz vděčnosti za pomoc a ochranu v nejvyšší nouzi a poděkování Panně Marii, ke které se Pražané během obléhání Švédy společně modlili.

Před 370 lety začalo největší obléhání Prahy v dějinách metropole. Třicetiletá válka už se sice chýlila ke konci, hlavní město ale nejtěžší boje teprve čekaly. Švédové vtrhli do Prahy v půl třetí ráno 26. července 1648 a město obléhali až do začátku listopadu. Přesto dokázali Pražané na sklonku války zmobilizovat síly a město ubránili. Ztráty na majetku i na životech ale byly značné. Zmizela i cenná umělecká díla, z nichž je většina dodnes majetkem Švédska (včetně „Dáblovy bible“).

Čtenáře našeho časopisu a zejména odborníky, znalce a historiky umění zejména v oboru dějin barokního sochařství **jistě pobaví posudky komunálních politiků** i tzv. „odborníků“, majících na obnovu pomníku dominantní vliv, bohužel neblahý!!! Přečtěme si jaké názory tito „odborníci“ měli. Na štěstí – dějiny se nedají umlčet, a jak se lidově říká – **psí hlas do nebe nevolá.**

„...Zobrazení na grafických listech jsou velmi nepřesná a fotografie zhotovené před destrukcí sloupu jsou jen pohledy z dálky nedovolující rekonstrukci detailů,...“ upozornilo loni šestadvacet t.zv. „historiků umění“ v dopise městu a zdůvodnili tím, proč je podle nich umístění repliky na náměstí nevhodné.

A dále :

Replika sloupu by prý proto podle nich byla novým vstupem do historického prostředí města a jako taková by měla být posuzována; a podle těchto „kunsthistoriků“ by šlo o **„nevěruhodnou, banální atrakci“.**

Pozn. redakce (vyplývající dedukce):

Podle těchto „odborníků“ jsou tedy všechny repliky barokních plastik na Karlově mostě **„nevěruhodnou banální atrakci“.** To, že na Karlově mostě nejsou žádné původní originály a že jsou nahrazeny kopiemi (replikami) je přece známo!! Nikomu to ale nevadí a jsme tomu rádi.

Sochaři Petru Váňovi, milovníkům umění, architektům, kunsthistorikům a všem přátelům staré Prahy přejeme zdárnou realizaci popsaného pomníku – Mariánského sloupu .
Redakce ZHOŘ ART

DVĚ STĚ LET OD NAROZENÍ BOŽENY NĚMCOVÉ .

...Kdybych měla volit, tedy bych si přála narodit se znova as za dvě stě let, anebo ještě později, neboť nevím, bude-li do té doby takový svět, v jakém bych já chtěla žít s rozkoší..., napsala Božena Němcová téměř deset let před svou smrtí.

Spisovatelku, která si nesmrtelnost zajistila prózou *Babička*, pravděpodobně v tu chvíli nenapadlo, že si toto přání budou lidé se zájmem číst i za zmíněná dvě století, která 4. února od jejího narození uplynou. Ten čas uplynul a my čteme její myšlenky.

Socha Boženy Němcové na Slovanském ostrově (Žofíně)

Malý výběr z CITÁTŮ BOŽENY NĚMCOVÉ

aneb „PÍSMO SEBEMOUDŘEJŠÍ NENAHRADÍ ŽIVÉ SLOVO“

**„JEN V ŠETRNÉ RUCI LASKAVÉHO ZAHRADNÍKA KVETE RŮŽE DOMÁCIHO ŠTĚSTÍ,
V HRUBÝCH RUKOU ZVADNE.“**

„NEJLEPŠÍ PŘÍTEL JE TEN, CO TĚ NAPOMENE, CO TI ŘEKNE PRAVDU DO OČÍ. TOHO SI VAŽÍ!“

**„PŘÍTELE SI UDRŽÍŠ JEN UPŘÍMNOSTÍ A DŮVĚROU,
ALE HRDOSTÍ, NESNÁŠENLIVOSTÍ KAŽDÉHO ODSTRČÍŠ OD SEBE.“**

„PROTI VĚTRU PLAVAT A ZPÍVAT JE SICE HEZKÉ, ALE TROCHU NAMÁHAVÉ.“

„BUDIŽ SRDCE ŠTASTNÉ NEBO TRPÍCÍ, VŽDY POTŘEBUJE JEŠTĚ JEDNO K SOBĚ.“

„MOUDRÉ UCHO NEPOSLOUCHÁ, CO HLOUPÁ HUBA POVÍDÁ.“

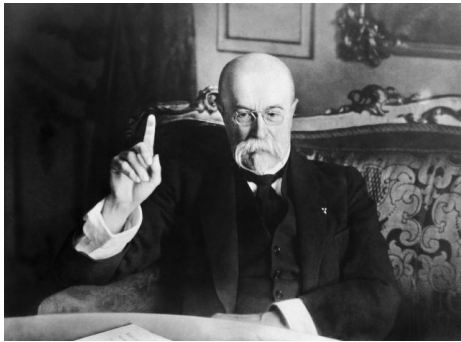
„CHLADNÁ ŽENA JE TAKOVÁ, KTERÁ JEŠTĚ NEPOTKALA MUŽE, JEHOŽ BY MOHLA MILOVAT.“

„DOBROTA SRDCE OKRAŠLUJE PĚKNOU TVÁŘ.“

„KDYBY I ČLOVĚK VŠEHO SE NASYTLIL, LÁSKY SE NIKDY NENASYTÍ.“

zdroj: <https://citaty.net/citaty/234-bozena-nemcova-pismo-sebemoudrejsi-nenahradi-zive-slovo/>

---

170 LET OD NAROZENÍ PRESIDENTA TOMÁŠE GARRIGUE MASARYKA

Tomáš Garrigue Masaryk pocházel z chudé rodiny. Narodil se 7. března 1850 v Hodoníně. Otec, původem Slovák, byl kočí, matka pracovala jako kuchařka. Po studiích ve Strážnici, v Brně a ve Vídni, roku 1876 promoval filosofickou prací o Platónovi.

Za studijního pobytu v Lipsku se roku 1877 seznámil se svou budoucí ženou, Američankou Charlottou Garrigueovou a roku 1878 se s ní v New Yorku oženil. Po manželce převzal její křestní jméno Garrigue. Po vzniku české univerzity v Praze byl 1882 jmenován profesorem filosofie. Založil a redigoval měsíčník *Athenaeum*, inicioval Ottův slovník naučný a zapojil se do veřejného života kritikou tzv. Rukopisů. Své studenty vedl ke kritičnosti a vědeckosti v duchu Augusta Comta a jeho program „realismu“ se soustředil kolem týdeníku *Čas....* Roku 1916 mu Milan Rastislav Štefánik připravil přijetí u francouzského premiéra Aristida Brianda v Paříži, kde posléze vznikla Československá národní rada.

V únoru 1917, když velmoci uznaly tehdy formulovaný československý požadavek, odjel Masaryk do Ruska shromažďovat vojsko, aby svému programu dodal větší váhu. Československé legie měly postupně až 50 tisíc mužů a operovaly hlavně v Rusku, byly však podřízeny Národní radě a zařazeny jako spojenci do francouzské armády.

Po říjnové revoluci a separátním míru Ruska s Německem se vydal z Moskvy přes Sibiř do Japonska, aby připravil přepravu legií do Francie.

7. března 1918 se vydal lodí do Spojených států amerických, protože věděl, že prezident Woodrow Wilson bude mít v poválečném uspořádání světa a zejména Střední Evropy velmi významné slovo. V dubnu 1918 do USA dorazil. Přednášel, psal a agitoval zejména mezi krajany a dosavadní velké úspěchy legionářů byly pádným argumentem. Masarykova kniha „Nová Evropa“ přispěla k tomu, že prezident Wilson odmítl rakouské návrhy na federalizaci monarchie a postavil se za sebeurčení slovanských i jiných národů.

Zpráva o revoluci v Praze a o vzniku Československa dne 28. října 1918, zastihla Masaryka ještě v Americe, stejně jako zpráva o jeho zvolení prezidentem. Cestou domů navštívil už jako prezident Anglii, Francii a Itálii i české legionáře a 21. prosince 1918 byl triumfálně uvítán v Praze. Hned po volbách roku 1920 byl znovu zvolen, i když získal jen asi 65 % hlasů, a podobně i v dalších volbách roku 1927. Teprve při třetí volbě, v roce 1934, kterou ústava prezidentu Osvoboditeli dovolovala a která proběhla jako manifestace pro demokracii, získal 73 % hlasů. Koncem roku 1935 Masaryk ze zdravotních důvodů abdikoval a 14. září 1937 zemřel. Jeho pohřeb se stal velkou národní manifestací za svobodu a demokracii.

První prezidentská zástava československé republiky (standarta) z roku 1918

P.S.:

T.G.Masaryk byl zákonem označen za „Prezidenta Osvoboditele“ (oficiální titul zákonem č. 232/1935 Sb. z. a n., z 21. prosince 1935). Ještě za jeho života a jeho prezidentování, k jeho osmdesátým narozeninám (7. března 1930), se národní shromáždění usneslo na zákoně „Masaryk se zasloužil o stát“.

VÝSTAVY – KONCERTY

STÁTNÍ OPERA V PROMĚNÁCH ČASU (1888–2018)

Historická budova opět důstojnou protiváhou Vídeňské opery.

OPRAVENOU HISTORICKOU BUDOVU STÁTNÍ OPERY V PRAZE
OTEVŘEL SLAVNOSTNÍ GALAKONCERT dne 5.ledna 2020

Koncertní vystoupení operních pěvců v neděli večer 5.ledna 2020 otevřel historickou budovu Státní opery Praha. Rekonstrukce stála 1,3 miliardy korun a trvala téměř tři roky. Koncertu nazvaného Státní opera v proměnách času (1888–2018) v režii Alice Nellis se účastnila řada významných zemských i zahraničních hostů.

INTERIER STÁTNÍ OPERY PO REKONSTRUKCI

Budova stojí v Městské památkové zóně Vinohrady, Žižkov, Vršovice.

BUDOVA STÁTNÍ OPERY - Wilsonova 4, Praha I.

Státní opera je jednou ze čtyř scén, kterými v současnosti disponuje Národní divadlo v Praze. Působí zde soubory Opery ND a Baletu ND. Státní opera byla znovu po třech letech rekonstrukce slavnostně zpřístupněna 5. ledna 2020, přesně 132 let od jejího prvního otevření. Novorenesanční budova s neorokokovým hledištěm, koncipovaná dle plánů vídeňských divadelních architektů Ferdinanda Fellnera a Hermanna Helmera prošla naposledy komplexnější opravou v 70. letech minulého století.

NADAČNÍ FOND V. KALABISE A Z. RŮŽIČKOVÉ

**Koncert k nedožitým
93. narozeninám
prof. Zuzany Růžičkové**

14.1.2020
19:30 / HAMU
Malostranské
nám. 12, Praha 1

Wiktor Dziedzic
housle
Daniel Wiesner
klavír

**KALABIS
RŮŽIČKOVÁ
FUND**

Pod čarou:

Rada akademiků při Akademii klasické hudby ocenila vynikajícího českého muzikologa Milana Kunu. Cena Akademie klasické hudby za přínos české hudební vědě mu bude předána na koncertě Českého spolku pro komorní hudbu ve středu 19. února 2020 v pražském Rudolfinu. Interpreti koncertu složeného z děl Antonína Dvořáka, Josefa B. Foerster, Bohuslava Martinů a Jiřího Gemrota budou houslový virtuos Ivan Ženatý a klavírista Martin Kasík.

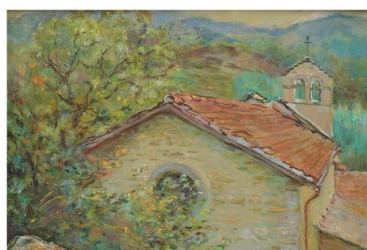
!! – ČTĚTE – ČTĚTE - !!

CHADIMOVU FOTOREVUI

Zpravodaj o výtvarnících,
POZVÁNKY na VÝSTAVY
a další zajímavosti v roce 2020^A

Cílem časopisu není bulvární zpravodajství, ale informování o výtvarnících, ať již známých nebo začínajících. Nazýváme to procházkou uměleckým lesem, při které se občas zastavíme u kmenu, kmínku nebo plačky. Jeho posláním je informovat o tom, co se kde děje a pomoci na výsluní dosud neznámým tvůrcům.

Městské muzeum Nové Město nad Metují
vše zve na výstavu

ANNA SLÁDKOVÁ (1917-1999) OBRAZY, KRESBY, GRAFIKA

Vernisáž se bude konat v Městské galerii Závorka,
Na Zádovci 1210, Nové Město nad Metují
ve čtvrtek 30. ledna 2020 v 17 hodin

Výstava zahájí ing. Petr Suchánek
Kreativní barokní skulptury vytvořené kvintetem dětí ze ZUS Náchod

Výstava potrvá do 14. března 2020

www.muzeum-nmm.cz
Otevřeno úterý až sobota 10-12 a 12:30-16 hodin, neděle a posilně zavřeno

!!! NAHLÉDNĚTE

DO CHADIMOVY

FOTOREVUE !!!

V PAŘÍŽI PROMÍTAJÍ DÍLA SLAVNÝCH FRANCOUZSKÝCH MALÍŘŮ MONET A RENOIR a další... V NOVÉ PODOBĚ.

Mimořádný umělecký zážitek slibuje projekt, který nově funguje v Paříži. V galerii L'Atelier des Lumières hýbe sto čtyřicet digitálních projektorů obrazy dvaceti známých francouzských umělců včetně Moneta, Renoira, Pissarra či Chagalla. Jedná se o díla, kterými umělci vzdali hold jihu Francie. Výstava trvá do ledna 2021.

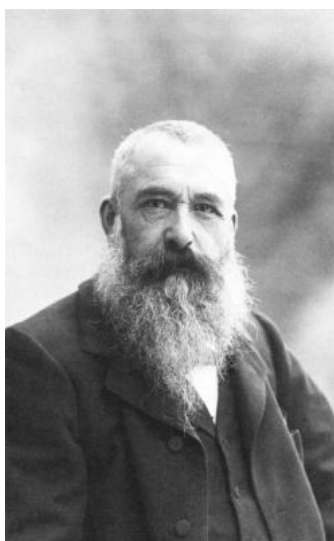
The Atelier des Lumières will dedicate its next exhibition to Monet, Renoir and Chagall

aneb

Cestování po Středozezemním moři
v Atelier des Lumières
od 28. února 2020 do 3. ledna 2021

The Atelier des Lumières will be dressed up in sky blue in 2020. The place will devote its next immersive exhibition to portrayals of all things Mediterranean, by celebrating the colors of the paradise-like corner of the world, as cherished by artists such as Monet, Picasso and Klein.

Atelier des Lumières á Paris - bude v roce 2020 převlečen do nebesky modré. Svou pozornost bude věnovat výstavě portrétům Středomoří tak, že bude oslavovat barvy ráje podobného kouta světa, které si připomínají ve svých dílech umělci, jako je Monet, Picasso a další...

Claude Monet

Auguste Renoir

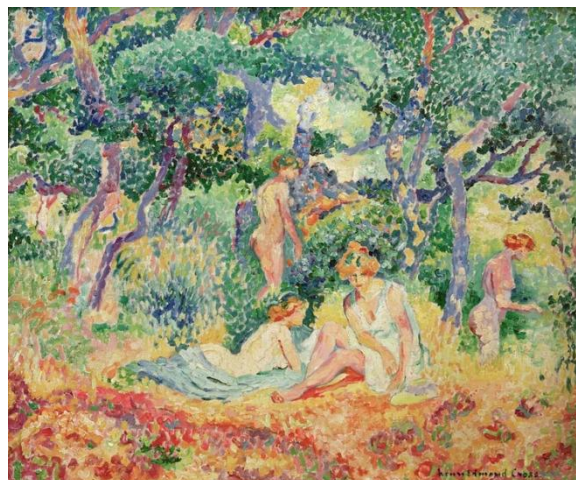
CLAUDE OSCAR MONET (*14. listopadu 1840 v Paříži † 5. prosince 1926 v Giverny) - francouzský impresionistický malíř a grafik. Jeho obrazy jsou plné zářivých barev a odrazů – naplněné světlem. Svá plátna pokrýval bezpočtem jednotlivých tahů štětce. Barvy se čistě blyští z obrazu a vytvářejí dojem neklidu a životnosti krajiny.

PIERRE-AUGUSTE RENOIR (*25. února 1841, Limoges, Francie –† 3. prosince 1919, Cagnes-sur-Mer, Francie), - francouzský impresionistický malíř. Zobrazoval přírodu a věnoval se krajinomalbě. Během jednoho měsíce v roce 1883 odjel do Guernsey, kde namaloval např. patnáct obrazů. Mezi nimiž vyčnívají *Moulin Huet*, *Zátoka v Saint Martin, Guernsey*. Proměnlivá příroda od zátok a útesů, přes ostrovy, pláže, lesy a křoviny až po hory mu byly vděčným tématem. Kromě toho dále portrétoval, nejen svoji vlastní rodinu (*Divky u píána*, 1892), ale i nahé ženy, například *Akt ozářený sluncem* (1890).

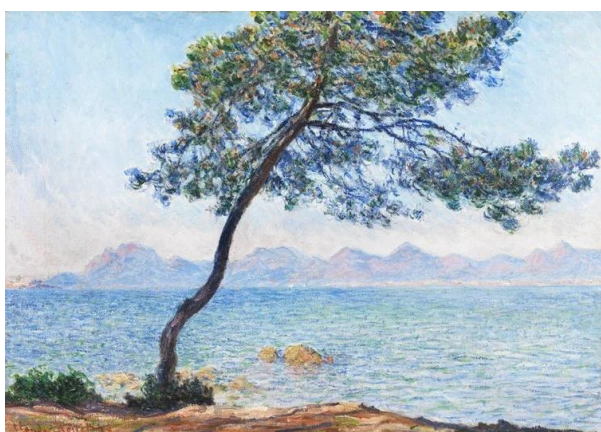

Claude Monet, **JARDIN À BORDIGHERA**, Impression de matin, 1884, oil on canvas, 65,5 x 81,5 cm, The State Hermitage Museum, Saint Petersburg

'IN THE WOODS WITH FEMALE NUDE by Henri-Edmond Cross, 1906-1907, oil on canvas, 46 x 55 cm Saint-Tropez, The Annonciade Museum

Claude Monet, **ANTIBES**, 1888 oil on canvas, 65,5 x 92,4 cm, Samuel Courtauld Trust, The Courtauld Gallery, London,

Henri-Edmond Cross, **PAYSAGE CÔTIER**, oil on canvas, 54 x 73 cm private collection

Claude Monet, *Femme à l'ombrelle tournée vers la droite*, 1886 huile sur toile, 131 x 88 cm Musée d'Orsay, Paris ©

Připravilo zahraniční zpravodajství
BcArt *Drena Goldfinch*

NAVŠTIVTE EDINBURG

Maria Paola Rego vystavuje momentálně v **Národní galerii** v Edinburghu

Maria Paula Figueiroa Rego (*narozena 26. ledna 1935 v Portugalsku). Patří mezi současné významné anglo-portugalské vizuální umělkyně. Byť má již 85 let, je stále aktivní a tvůrčí.

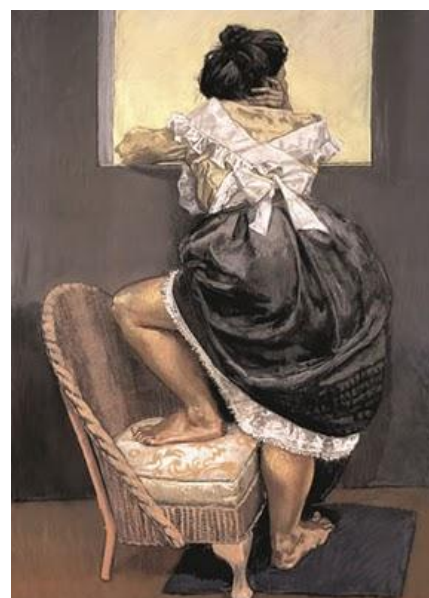
Retrospektivní výstava Marie Pauly Rego – Edinburg- Národní galerie

Tematicky tvoří její základnu pohádky, ale především jí vlastní přirozený feminismus, (sex, zloba i bolest) a sociální sdílení s bídou a chudobou. Maria je vychována v katolickém, tedy křesťanském duchu, ale ve své hlavní podstatě je levicového smýšlení. K tomu jí přispělo úmrtí jejího otce (1966), který vlastnil a řídil obchod s elektronikou a elektrospotřebiči. Ten v roce 1974 během portugalské revoluce převzaly revoluční síly, které svrhly pravicovou diktaturu Estado Novo. V důsledku toho se Maria Rego, trvale přestěhovala do Londýna, kde žije, pracuje a tráví většinu času.

Maria Paula Rego studovala na Slade School of Fine Art na University College London a stala se tak vystavujícím členem londýnské skupiny spolu s Davidem Hockneym a Frankem Auerbachem.

Byla první rezidenční umělkyní v Národní galerii v Londýně. Její styl se vyvinul po většinu své kariéry z abstraktní na reprezentativní tvorbu.

Technicky upřednostňuje pastely před oleji. V její práci se často odráží feminismus, obarvený lidovými tématy z rodného Portugalska.

Paula Rego maluje svět nočních můr a tajemství
Paula Rego paints a world of nightmares and secrets

Paula Rego: Poslušnost a vzdor
Obedience and Defiance

Připravilo zahraniční zpravodajství ZHOŘ ART

BcArt *Drena Goldfinch* Edinburg

TIM WALKER

ÚŽASNÉ VĚCI – výstava v Londýně

Navštivte přední světové
MUZEUM UMĚNÍ A DESIGNU –
VICTORIA AND ALBERT MUSEUM

v Londýně

(Kavárny – kurzy – předášky – sbírky - prohlídky
galerie,...

výstavy: móda, umění, design, architektura,
divadlo a performance, nábytek, ...)

Admission is free - OPENING HOURS - **Daily: 10.00 – 17.45**

Friday: 10.00 – 22.00 - Cromwell Road - **LONDON SW7 2RL**

tel.: [+44 \(0\)20 7942 2000](tel:+442079422000) - hello@vam.ac.uk

SVĚTOVĚ PROSLULÝ FOTOGRAF **TIM**

WALKER připravil pro nás pohlcující a působivou cestu do fantastických světů,...Zažijeme neobyčejný tvůrčí proces jednoho z nejvíce vynalézavých fotografů na světě prostřednictvím jeho fotografií, filmů, fotografických souborů, speciálních instalací...

TIMOTHY (alias) „**TIM**“ **WALKER** (* 1970)

Britský módní fotograf, který pravidelně fotografuje pro časopisy *Vogue*, *W* a *Love*.

Po ukončení studia v roce 1994 pracoval jako externí asistent fotografa v Londýně, kde žije a pracuje dodnes. Poté se přestěhoval do New Yorku, kde pracoval na plný úvazek jako asistent Richarda Avedona. Po návratu do Anglie se nejprve soustředil na portrétní fotografii a dokumentární fotografii pro britské noviny.

Ve svých 25 letech nafotografoval svou první „fashion story“ pro *Vogue*. Walker představil svou první významnou výstavu v Design Museum v Londýně v roce 2008.

Ve stejném čase vydal knihu *Pictures* publikovanou agenturou teNeues. V roce 2010 měl premiéru jeho první krátký film *The Lost Explorer* (BBC Films) představený na filmovém festivalu v Locarnu. V roce 2012 byl vystaven Walkerův *Story Teller* v Somersetu House a zároveň publikován jako kniha vyd. Thames and Hudson, kterou navrhl Ruth Ansel. V roce 2013 vystavilo Walkerovy fotografie muzeum Bowes v Durhamu.

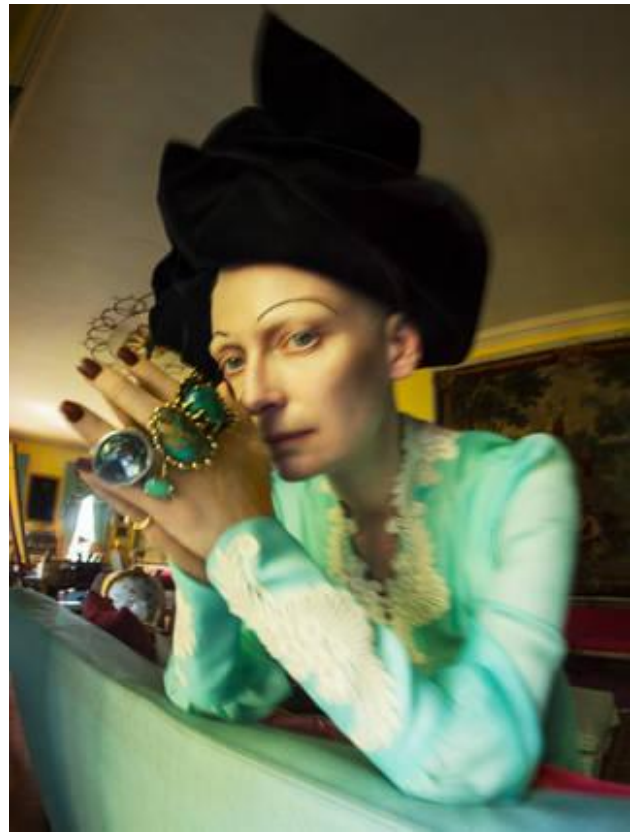
VICTORIA AND ALBERT MUSEUM – LONDON

je muzeum specializované na aplikované a dekorativní umění. Nachází se na rohu Cromwell Gardens a Exhibition Road v londýnském obvodu Kensington a Chelsea. Bylo založeno roku 1852.

Při návštěvě Londýna neopomeňte toto muzeum (resp.galerii) navštívit!!!

The Peacock Skirt, Aubrey Beardsley (1872-1898), 1894.
Museum no. E.426-1972.
© Victoria and Albert Museum, London

Duckie Thot, Aubrey's shadow. Fashion: Saint Laurent.
London, 2017. © Tim Walker Studio

Tilda Swinton. Fashion: Gucci, Marc Jacobs, jewellery: Lisa Eisner
Jewelry, Vela, Uno de 50, A. Brandt + Son. Renishaw Hall, Derbyshire,
2018. © Tim Walker Studio

Připravilo zahraniční zpravodajství pro kulturu a umění - redakce časopisu ZHOŘ ART

BcArt Drena Goldfinch

ŠKOLA MLADÝCH GRAFIKŮ

KOLÁŽ – pokračování – druhý díl

Postup:

V podstatě jde o známou a populární výtvarnou techniku zejména na školách. Ten nejjednodušší postup spočívá ve vystříhování obrázků a jejich nalepování na list papíru (třeba A3) tak, aby vytvářeli smysluplné téma celkového obrazu. Vystříhují se reprodukce z časopisů, přikládáme je na papír zvoleného formátu, kombinujeme je a vytváříme tak zajímavé až fantastické obrazce. Jde o skloubení a důmyslné kombinování vybraných nebo vystříhaných prvků do jednoho celku. Samozřejmě můžeme používat i vyřazené fotografie, které lze sestříhovat a nalepovat tak, aby vznikly překvapivě nečekané a i vzrušující obsahy, přesvědčující i o věrohodnosti celkového obsahu. Takováto práce vyžaduje ale autorovu fantazii, vysokou představivost a značné intelektuální úsilí. Je to ale práce metodou hry, takže může zaujat i méně výtvarně nadaného žáka a napomoci mu tak k výtvarnému myšlení.

Pro začátek si připravíme tyto základní materiály a následně postupujeme takto:

1. Dostatek starých fotografií, fotoreprodukcí, map, plakátů, a obrázkových časopisů, kterých nám nebude líto rozstříhat a vybrat si tak vhodná témata. Můžeme i vystříhovat různá písmena, různé jejich typografické druhy. Ba dokonce i slova, takže koláž nemusí vždy vznikat jako „obraz“, ale i jako text, ať je či není smysluplný, humorný, vtipný, dramatický ... Získáváme tento materiál tak, že sháníme a prohlížíme staré časopisy a nepotřebné méně vzácné nebo již bezcenné knihy, plakáty...
2. Ostré nůžky větší i menší, sloužící k práci i s menšími detaily (KANCELÁŘSKÉ NŮŽKY ALE I NŮŽKY Z MANIKURY).
3. Před samotným lepením si ještě jednou uvědomíme a představíme téma výsledného obrazu a poté vystřížené a zvolené prvky posunujeme volně po ploše papíru tak dlouho, až vytvoříme nejvhodnější kombinaci náš konečný výtvarný záměr.
4. Kvalitní lepidlo, které lze štětcem rozetřít po celé ploše vystříženého materiálu. (UMĚLÁ KLOVATINA, DRAGO, KANAGON, HERKULES,...). Pro koláže jsou nejvhodnější kancelářská bílá lepidla. Práce s lepidlem musí být čistá, přesná, nespícháme u lepení, výstřížky klademe a nalepujeme pomalu a uhlazujeme je čistým hadříkem, nesmí být upatlané, to vše vyžaduje na pracovním stole absolutní pořádek a odstranění předmětů, které k práci nepotřebujeme.
5. Hotovou nalepenou koláž lze i dokreslovat, příjemně barevně vodovými nebo krycími barvami doladovat, jednotlivé prvky barvou zcelovat, přimalovávat stíny a různé barevné valéry, samozřejmě i dokreslovat tužkou, perem, fixem (flomastrem...).

Jestliže budeme pracovat promyšleně a cílevědomě, naučíme se časem výtvarnému vtípku, naučíme se kompozici, smyslu pro pořádek a čistou práci a samozřejmě i estetickému vkusu.

Současně tak můžeme vytvářet hodnotná umělecká díla. a této straně jsou z istránek staženy jednoduché obrázky vytvořené žáky I.stupně ZŠ, samozřejmě pod dohledem učitelů VV.

Zde jsou koláže vytvořeny z barevných papírů, etiket... a mají srozumitelný obsah:

Naučit žáky pracovat s materiálem, podporovat jejich představivost a fantazii, schopnost kombinovat různé tvary mezi sebou, atd.

Práce žáků I. stupně ZŠ

Práce žáka deváté třídy ZŠ (II.stupeň)

Kolážemi můžeme vytvářet nejen závěsné obrazy, ale i knižní přebaly, knižní ilustrace, plakáty, suvenýrové předměty, jako jsou např. papírové nákupní kabely a kabelky atd. Velmi vděčným výrobním tématem jsou TABLA – tedy skupinové obrazy vytvořené z portrétních či figurálních fotografií. Samozřejmě doplňované texty – písmeny – litery, letopočty a případně dokreslované a dopisované. Tak jsou nám známá maturitní tabla, ročníková tabla z fakultního studia vysokých škol,... – Jsou velmi vděčná, neboť si jejich fotografie ponecháváme na památku takřka celý život a mají proto dlouhou tradici sahající až téměř k začátkům fotografie.

Ukázka mistrovsky provedené fotokoláže

Ewa Partum: SEBEIDENTIFIKACE, 1980,

Černobílá fotografie, fotografická koláž, 30x40 cm, ze série 14 koláží. Tento snímek byl součástí výstavy *Promises of the Past (Přísliby minulosti)*, která se konala od dubna do července 2010 v Centre Pompidou v Paříži.

V českém prostředí vynikli svými kolážemi J. ŠTÝRSKÝ, K. TEIGE. Největší zásluhu na rozvoji této techniky má český básník a výtvarník J. KOLÁŘ; vytvořil nové varianty této techniky – chiasmáž, muchláž, proláž, roláž atd.

KOLÁŽ Z PÍSMEN

Každá koláž je díky svému výrobnímu postupu metodou nalepování náchylná k poškození. Proto je doporučeno ihned po uschnutí koláže opatřit její povrch lakovým sprejem (nebo nátěrem).

Miroslav Horníček – Koláž s názvem POŽÁR

Technika koláže nám usnadní vytvářet vtipné kombinace různých nápadů a scén ze společenského života. Podporuje naši fantazii, učí nás invenci, satiře, trpělivosti, přesnosti, přemýšlení o kompozici, atd. Koláž lze vytvářet i z trhaných kousků potištěných nebo barevných papírů. Má téměř neomezené možnosti a lze si zvolit i jiné materiály než je papír.

Třeba i textil nebo přírodniny jako např. stromové listí, zajímavé rostliny atd. Touto technikou tvořili i surrealisté a umělci jiných směrů a hnutí, např. kubisté,... Koláž má pro zobrazení našich pocitů, emocí a myšlenkových cílů a výpovědí téměř neomezené možnosti.

Zajímavé jsou textilní koláže. U nich jsou obrazy sestaveny z vystříhaných částí látek, tj. krajkovin, záclonovin, pytlonin atd. Nalepujeme je na podklad jednobarevné látky nebo plsti, ale i na dostatečně pevný papír. Vystříhané tvary jsou ale velmi citlivé na lepení, neboť vlhčením mohou měnit tvar. Proto je musíme i přistříhovat. Hotovou práci lze proto i přežehlít, abychom docílili rovné plochy. Tak mohou vznikat i velké textilní nástěnné obrazy. Aby obrazy dobře visely a byly vypnuté, přišíváme na vrchní a dolní okraj celého obrazu vodorovně latěčky nebo hůlky, podobně jako to vidíme u čínských, japonských textilních obrazů (kakemony). V tomto případě již tyto práce nemají absolutně nic společného s grafickou tvorbou, takže čtenář jistě promine absenci praktických ukázek

Abychom se přece jen vrátili ke grafické tvorbě pak je třeba se zmínit o tisku z koláže.

TISK Z KOLÁŽE

Tisk z koláže patří mezi netradiční grafické postupy. U této techniky neryjeme, neškrábeme, neřezeme, neleptáme, neodebíráme hmotu matrice nýbrž naopak – nalepujeme na ni ploché prvky, které po naválení barvy tisknou. Nalepujeme tedy na karton – lepenku vystříhnuté prvky, třeba v našem případě jsou to květiny (tulipány, listy apod.) Je to tedy technika tisku z výšky z nalepovaných povrchově rovných tvarů. Jak ji provádíme?

Na základní desku, nejlépe lepenkovou, nebo z tenčího kartonu, pevně přilepujeme hladké, rovné nebo strukturované materiály jako jsou např. plasticky strukturované vzorované tapetové papíry, textilní krajky nebo fólie z umělých hmot, či suché vylisované listy, na jejichž rubu silně vystupují žebra. Stejně tak lze použít síťoviny ze synt. vláken, jutoviny apod. Usilujeme o to, aby všechny jednotně nalepené materiály byly v jediné rovině.

Po nalepení všech těchto prvků necháme celek pevně zaschnout a zatížíme ho např. v knihařském lisu, nebo zkrátka štosem těžkých knih, aby se tiskový materiál („matrice“ s nalepenými prvky nezkroutila).

Tisk provádíme podobně jako u linorytu. Počítáme s tím, že ho provádíme většinou jednobarevně, ale různobarevně verze jsou možné také.

Kolážemi jsme ukončili základní čili elementární postupy dvou různých grafických technik. Techniky tisku z hloubky (suchá jehla) a techniky tisku z výšky. Tisk z hloubky bychom mohli prezentovat ještě technikou leptu, akvatinty, mezotinty nebo mědirytem či ocelorytem anebo jejich různými kombinacemi. Ale pro výuku na základních školách se příliš nehodí, neboť jejich výklad je příliš složitý a metodicky náročný. Vyžaduje navíc zkušené učitele a umělce. V příštím čísle (č.2/2020) se ještě zmíníme o blízkém monotypu, který vzniká víceméně náhodným efektem jediného otisku.

Oldřich Páleníček

ČESKÁ GRAFIKA

DANA PUCHNAROVÁ*22.1.1938

malířka, grafička, pedagožka

Dodatek k jejímu dílu z předcházejícího čísla
ZHOŘ ART č.4/2019 - Portrét české ak. malířky

SOUPIS EXLIBRIS

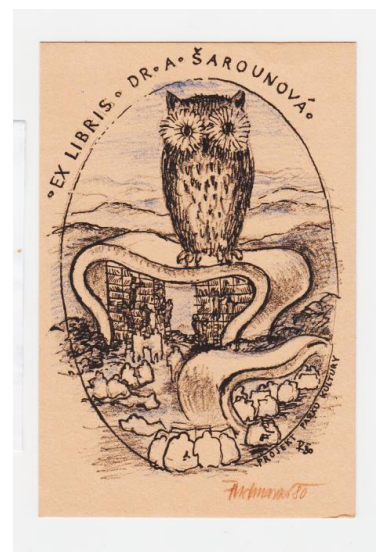
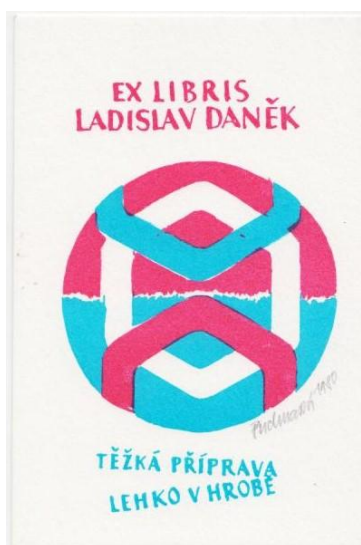
- 1977 * ing. arch. J. NOVÁKOVÁ. Ulice a nápis IPD. C3, 129:95
- * PhDr. B. PETRÁK, CSc. Sportovní námět. C3+C5, 125:93
- * M. DARÍČEK. Lidé u rybníka. C3, 120:93
- *1980 Ladislav DANĚK. Těžká příprava - lehko v hrobě. Motiv spojených šestiúhelníků. L1/b, 120:77
- * Bořivoj PETRÁK. Zarámovaná skulptura v plenéru. L1/b, 128:90
- * ing. arch. Alois POHAN. Futuristická stavba v kruhu. L1/2, 105:95
- * ing. arch. Alois POHAN Umělec kreslí v plenéru tělesa. L1, 120:100
- * dr. I. POLÁČKOVÁ. Zástupy lidí procházející oblouky. L1/2, 135:100
- * Dr. A. ŠAROUNOVÁ. Projekt parku kultury. Sova nad parkem. L1/b, 140:95
- Petr TOMEK. Lišov. Postava a nástroje. L1/2, 130:90
- * (bez jména majitele). Projekt Brány větrů. Poutník v krajině. L1/2, 128:90
- * (bez jména). Čtenář s velkým brkem u knih. kresba, 123:85 (návrh)
- 1981 FIEGE. Část obrazu s květem. L1+L2, 123:93
- * HURTOVI. Část zvěrokruhu, dlaně. L1, 111:59
- * HURTOVI. Vyzářující zdroj světla a naznačené předměty. C., 114:64
- * HURTOVI. Pára vypařující se z misky a květem, vícécípá hvězda. asi I, 111:58
- * Milada KLEMENTOVÁ. Dva spletení hadi do oválu, uprostřed znak zednářů. L1/b, 117:90
- * David KOLOUŠEK. Hvězdice z jehlanů. L/b, 111:77
- * Lucie KUKULOVÁ. Podkroví. Podkroví se zeleným okem. L1/b, 106:96
-

- Ing. arch. J. LEFNER. Krajina s tvary. L1+L2, 123:93
- * PUCHNAROVÁ. Oko. L1+L2/2, 60:55
- * Dana PUCHNAROVÁ. Vazba ze šestiúhelníků. L1/b, 120:78
- * M. ŠERCL. Beránek. L1+L2/2, 56:40
- * (bez jména). Muž s kyticí na návštěvě u dívky spící na knihách. L1/b, 115:86
- 1986 V. BOUDNÍKOVÁ (-Ex lbs). Pomníky věků. C3/4, 79:65 (1)
- Pavel BURDÁTŠ. Bydlení v přírodě roku 2200. C3/3, 82:70 (1)
- *2005 Hana BLOCHOVÁ. Kruh tvořený hadem požírajícím svůj ocas, spojené trojúhelníky. L/b, 119:95 /200 ks/ (vročení nejisté)
- *b.d. (bez jména). Psychagog imponderabilis. Muž s pery jako křídly nad krajinou. kresba, 135:100 (návrh)
- *b.d. PAPÍRNÍKOVI. Suché větvičky nad krajinou. kresba, 110:95 (návrh II)
- *b.d. PAPÍRNÍKOVI. Církevní architektura, suchá větvička. kresba, 110:02 (návrh I)

Poznámky :

(1) - Žeň 1986

Z exlibristické tvorby DANY PUCHNAROVÉ jsme vybrali

K životopisnému textu o autorce (viz ZHOŘ ART č.4/2019) jako dodatek napsal

Vladimír Pospíšil

TISKOVÉ ZPRÁVY

CESTUJEME S KNIŽNÍ ZNAČKOU DO VÍDNĚ,

kde bude naším cílem dóm sv. Štěpána.

Smutný osud generála Milana Rastislava Štefánika

Myslím, že není třeba nějak zvlášť představovat hlavní město Rakouska s jeho výraznou dominantou - dómem sv. Štěpána. A od té doby "co se to zase může", měl každý možnost Vídeň navštívit a seznámit se s významnou etapou evropských dějin. Chrám odráží tisíciletou historii města. Dr. Martina Winkelhoferová cituje slova českého architekta Adolfa Loose /1870-1933/ :

".....To není žádný mrtvý inventární kus, který jsme převzali od našich otců. Tento prostor nám vypráví naše dějiny. Všechny generace na něm spolupracovaly, všechny ve své řeči" - jen nezveřejnila Loosův dodatek : " Až na tu naši (českou řeč) - protože nemůže hovořit vlastním jazykem ".

Není asi na škodu uvést něco z reálií. Chrám se začal stavět v r. 1137 mimo městský okrsek. Stavěl se 300 let a na jeho stavbě se podíleli i Češi nebo čeští Němci. Uvedl bych aspoň Antona Pilgrama z Jihlavy /mezi 1450 až 1460 - kol 1515/ tvůrce kazatelny, podnoží bývalých varhan a brněnské radnice. V 19. Stol. dóm prošel rozsáhlou renovací, cenné gotické sochy byly naštěstí již tehdy nahrazeny kopiemi, jinak by byly požárem v posledních dnech 2. svět. války zničeny.

Dominantou chrámu je jižní věž -Südturm, zv. „Šteffl“. Dohotovena byla v r. 1433 a se svými 137 metry byla dlouho nejvyšší věží světa. V minulosti byla určena pro požární hlídku; byt věžníka je nyní přístupný veřejnosti. Návštěvník musí vystoupat 7x7x7 schodů /2/, pokladník na tento počet upozorní snad každého. Vystoupil po nich i jezuita Bohuslav Balbín /1621-1688/ v r. 1661 a to dokonce tak vysoko, že se mohl dotknout kamenné růžice na vrcholu.

Za 1. světové války strávil pražský rodák Egon Ervin KISCH (český novinář) noc na věži s hasičskou hlídkou. E. E Kisch byl známý jako "zuřivý reportér" m.j. i ze špionážní aféry plukovníka Alfěda Redla /1843-1913/, která doslova "otřásla" Rakouskem.

Šteffel sloužil jako orientační bod italskému spisovateli Gabrielu d'Annunziovi /1863-1938/. Dne 9.8.1918 obletěl v letadle Rakousko-uhersko a vyhazoval letáky s protirakouským textem v duchu upomínky, že konec Rakouska je blízko a Vídeň není zase až tak vzdálená od bojů na frontě. Orientačním bodem se Šteffel stal i pro generála Milana Rastislava Štefánika /*1880 †1919/ na jeho posledním letu z Itálie do Bratislavy – v nově vzniklé Československé republice. Přetížený svými povinnostmi vojenskými i státnickými nebyl zcela zdrav. Odmítl přijet sanitním vlakem, chtěl přiletět a chtěl pilotovat ačkoliv již dva roky nelétal.

Nakonec mu bylo přiděleno třímotorové letadlo Caproni 450 - se tříčlennou posádkou a kompromisem - měl sice letět jako kapitán letadla, ale pilotovat měl kopilot. Štefánik měl s ním jen přistát.

Nikdy ale nepilotoval tak těžký a výkonný stroj. Letadlo bylo před startem kontrolováno, hlídáno, let plně zajištěn. Pro jeho služební zaneprázdnění došlo k odletu až 4.5.1919. On v gala-uniformě franc. generála se šavlí - ale bez pilotního obleku. Ten si opatřil až na poslední chvíli.

Letadlo startovalo v 07:07 přes Vídeň (orientoval se podle svatoštěpánské věže) do Bratislavy - Vajnor. Po oznámení doby přiletu následovaly horečné přípravy. Davy lidí, politici, vojáci ... Šlo o let 350 km dlouhým, bohužel s hustou oblačností, ale ten proběhl bez komplikací.

Nad Bratislavou v 11:15 letadlo několikrát zakroužilo a ve výšce 500 m pokračovalo v letu nad Vajnory. Byly zapáleny signalizační ohně (směr větru) a letadlo nasadilo na přistání.

Avšak už nízko nad zemí manévr přerušilo a novým velkým obloukem se vrátilo k novému pokusu.

V 11:55 asi 4 km od prahu přistávací dráhy narazilo letadlo kolmo do země z výšky asi 100 m. Celá posádka zahynula.

Nejpravděpodobnější příčinou pádu bylo Štefánikovo bezvědomí - (z únavy, rozrušení) - kdy jeho tělo padlo na řídicí páku - letadlo se v závěrečné fázi dokonce přetáčelo přes kolmici.

A jeden z prvních Československých sporů byl na světě. Češi byli slovenským tiskem obviněni z atentátu.

Svatoštěpánskému dómu se nevyhnula ani 2. světová válka. Kde byly teď ty jásající davy vítající Hitlera ve Vídni! ZDE počet mrtvých ve Vídni nabyl více než jednoho milionu odvedených Rakušanů - průvodci ! 11. až 14. dubna 1945 - byla osvobozena Vídeň sovětskou armádou. Dóm sv.Štěpána byl v plamenech. Měl být zapálen ustupujícími jednotkami SS, ruskou i americkou bombou. Ty ale spadly s minimálními škodami do těsné blízkosti chrámu. Hitler nařídil vypálit 100 dělostřeleckých granátů jako odvetu za vyvěšený bílý prapor v době, kdy už sovětské jednotky pronikaly do středu města. Kapitán dělostřelecké baterie Gehard Klinkich se souhlasem mužstva odmítl rozkaz splnit. Kdo tedy zapálil tak významnou kulturní památku?

Církevní historička Annemarie Fenzl přišla s vysvětlením. V době mezi odchodem Wehrmachtu a SS a příchodem sovětských vojáků, byly vyrabovány dva domy na Svatoštěpánském náměstí a plundrující hordy je zapálily. Mohutný požár druhotně zapálil střechu a vyhořela i severní věž. Zvon Pummerin se propadl a roztrhl se. 26. dubna 1952 byl opravený chrám předán slavnostně veřejnosti.

Pro poraženou zemi, stále obsazenou spojeneckými vojsky, v zemi, kde v r. 1944 rukovali už 16-letí chlápci na frontu, to nebylo tak snadné.

Na rozdíl od turistů z celého světa, sběratele exlibris dominanta Vídně netáhne.

Havarovaný letoun, kterým se generál M.R.Štefánik vracel v květnu 1919 na rodné Slovensko

Ze mnou registrovaných 60 tisíc exlibris si motiv svatoštěpánského dómu zvolilo jen pět sběratelů.

Jsou to :

Felix ČERNOCH----- Vídeň, svatoštěpánský dóm. C3+C5, 102:78 - Herbert Kiska 2015

August EIGNER----- Kniha a Svatoštěpánský chrám, Vídeň. C3, 100:77 - Viktor Fleissig 1947

Alma PETZ----- Vídeň, svatoštěpánský dóm. L4/5, 111:83 - Karel Beneš 1985

Ing. Dušan RYBA----- Ryba pod vídeňskou a pražskou katedrálou. P1, 71:45 - Cyril Bouda 1976

STROBEL-MATZA--- Prinz Eugen nese svatoštěpánský dóm na zádech –
autor neznámý, b.d. - ze sbírky Mgr. L. Kříže /3/

Poznámky :

/1/ -Sv. Štěpán byl prvním křesťanským mučedníkem.

/2/ -v gotické architektuře trojka a sedmička byla magická čísla, tedy 343 schodů

/3/ - Princ Eugen Savojský-Carignan /1663-1736/ -vítěz nad Turky a Francouzi,
polní maršál a státník

Prameny :

- Václav FIALA : Vídeň, literární toulky dunajskou metropolí

- Kronen Zeitung z 22.4.1012 - Dieter Kindermann - Die Aufstehung des Stephansdomes

- Kronen Zeitung z 29.9.2013 - dr. Martina Winkelhofer - Das Lesebuch aus Steinleden 2020 –

Vladimír Pospíšil

Z NAŠEHO ARCHIVU SBÍREK A KNIHOVNY

SVATOŠTĚPÁNSKÝ DŮM VE VÍDNI foto 1905 – DNEŠNÍ INTERIÉR HLAVNÍ LODĚ S KAZATELNOU
Wikipedie Foto Vladimír Pospíšil

Kazatelna **TULPENKANZEL** -
Foto Vladimír Pospíšil

PILGRAMŮV PORTRÉT V DÓMU SVATÉHO ŠTĚPÁNA VE VÍDNI

Antonín Pilgram (kolem 1460 Brno – 1516 Vídeň) byl stavitel, sochař a architekt. Vzdělání získal ve Vídni a v západním Německu, značnou část svého života pak strávil v Brně (kam se vrátil patrně roku 1495), kde se po něm dochovala řada památek.

K jeho nejznámějším dílům patří portál na Staré radnici v Brně, ke kterému se vztahuje i jedna z brněnských pověstí.

Fotoarchiv Vladimír Pospíšil

Na přání mnohých našich čtenářů výtvarníků – grafiků, nebude umělecká tiskárna zatím rušena, jak bylo v minulém čísle 4 / 2019 avizováno.

**POTŘEBUJETE VYTISKNOUT
EXLIBRIS, NOVOROČENKU
NEBO JINOU DROBNOU GRAFIKU?**

*Tisky z výšky
(dřevoryty, linoryty, zinkové štočky)
až do formátu A4*

VÁM VYTISKNE

ZNAK OBCE ŠUMICE

*Umělecká tiskárna
ART-TISK ŠUMICE
Uherskobrodská 110
687 31 Šumice*

Telefon: 723 920 492

SVATOBOR založen r. 1861
Františkem Palackým

<http://www.uvhk.cz/>

UNIE VÝTVARNÝCH UMĚLCŮ
ČR - nástupce bývalého ČSVU
Založeno r.1990 -

**Redakční
uzávěrka příštího čísla
ZHOŘ ART č.2/2020
(duben – květen – červen)
je 15. června 2020**

